YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(laajennettu viides jaosto)

9 päivänä syyskuuta 2009 *

Asioissa T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02,

Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava (Espanja), edustajinaan asianajajat M. Morales Isasi ja I. Sáenz-Cortabarría Fernández,

kantajana asioissa T-30/01 ja T-86/02,

Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa (Espanja), edustajinaan asianajajat M. Morales Isasi ja I. Sáenz-Cortabarría Fernández,

kantajina asioissa T-31/01 ja T-88/02, ja

Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya (Espanja), edustajinaan asianajajat M. Morales Isasi ja I. Sáenz-Cortabarría Fernández,

kantajina asioissa T-32/01 ja T-87/02,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

joita tukevat

Comunidad autónoma del País Vasco – Gobierno Vasco (Espanja), edustajinaan asianajajat M. Morales Isasi ja I. Sáenz-Cortabarría Fernández,

ja

Confederación Empresarial Vasca (Confebask), kotipaikka Bilbao (Espanja), edustajinaan asianajajat M. Araujo Boyd, L. Ortiz Blanco ja V. Sopeña Blanco,

väliintulijoina asioissa T-86/02–T-88/02,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään asioissa T-30/01–T-32/01 aluksi J. Flett, S. Pardo ja J. L. Buendía Sierra ja asioissa T-86/02–T-88/02 Buendía Sierra ja F. Castillo de la Torre ja sittemmin Castillo de la Torre ja C. Urraca Caviedes,

vastaajana,

jota tukee

Comunidad autónoma de La Rioja (Espanja), edustajanaan asioissa T-86/02–T-87/02 asianajaja J. M. Criado Gámez ja asiassa T-88/02 asianajaja I. Serrano Blanco,

väliintulijana asioissa T-86/02–T-88/02,

jossa vaaditaan seuraavien päätösten kumoamista: (asiat T-30/01–T-32/01) 28.11.2000 tehty komission päätös, jolla päätettiin aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdan mukainen menettely, joka koski Diputación Foral de Álavan, Diputación Foral de Guipúzcoan ja Diputación Foral de Vizcayan antamilla säännöksillä tietyille uusille yrityksille yhtiöveron vapautuksina myönnettyjä veroetuja, ja (asiat T-86/02–T-88/02) valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut vuonna 1993 yhtiöveron vapautuksina uusien yritysten hyväksi Álavassa, Biskajassa ja Guipúzcoassa, 20.12.2001 tehdyt komission päätökset 2003/28/EY (EUVL 2003, L 17, s. 20) (asia T-86/02), 2003/87/EY (EUVL 2003, L 40, s. 11) (asia T-87/02) ja 2003/192/EY (EUVL 2003, L 77, s. 1) (asia T-88/02),

EUROOPAN YHTEISÖJEN
ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit E. Martins Ribeiro, F. Dehousse (esittelevä tuomari), D. Šváby ja K. Jürimäe,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 15.1.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

I *Yhteisön säännöstö*

1 EY 87 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

– –

3. Yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

– –

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla,

– –”

2 EY 88 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Se tekee jäsenvaltioille ehdotuksia yhteismarkkinoiden asteittaisen kehittämisen tai yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta aiheellisiksi toimenpiteiksi.

2. Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa toteaa, että valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki ei 87 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä.

– –

3. Komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei 87 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille, se aloittaa 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn viipymättä. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.”

3 [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) neljännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Oikeusvarmuuden varmistamiseksi on asianmukaista määritellä, missä olosuhteissa tukea on pidettävä voimassa olevana tukena; sisämarkkinoiden täydentäminen ja tehostaminen on asteittain etenevä prosessi, joka näkyy valtion tukia koskevan politiikan jatkuvana kehittämisenä; tämän kehityksen vuoksi jotkin toimenpiteet, jotka eivät voimaan tullessaan olleet valtion tukia, ovat sittemmin muodostuneet sellaisiksi.”

4 Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

b) ’voimassa olevalla tuella’

i) tukia, jotka olivat olemassa ennen perustamissopimuksen voimaantuloa kyseisessä jäsenvaltiossa, eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka on otettu käyttöön ennen perustamissopimuksen voimaantuloa ja joita voidaan soveltaa edelleen perustamissopimuksen voimaantulon jälkeen – –;

ii) hyväksyttyjä tukia eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka komissio tai neuvosto on hyväksynyt;

– –

v) tukia, joiden voidaan katsoa olevan voimassa olevia tukia, koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä. Jos tietyt toimenpiteet muuttuvat tuiksi sen jälkeen, kun tietty toiminta on vapautettu kilpailulle yhteisön lainsäädännössä, näitä toimenpiteitä ei kilpailun vapauttamiselle vahvistetun ajankohdan jälkeen pidetä voimassa olevana tukena.

c) ’uudella tuella’ kaikkia tukia, eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka eivät ole voimassa olevaa tukea, mukaan lukien voimassa olevan tuen muutokset;

– –

f) ’sääntöjenvastaisella tuella’ uusia tukia, jotka on otettu käyttöön [EY 88] artiklan 3 kohdan vastaisesti;

– –”

5 Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan 2 kohdan ja 3 artiklan mukaan ”asianomaisen jäsenvaltion on riittävän ajoissa ilmoitettava komissiolle kaikista suunnitelmistaan myöntää uutta tukea” eikä tukea saada ottaa käyttöön ”ennen kuin komissio on tehnyt, tai sen katsotaan tehneen, päätöksen tällaisen tuen hyväksymisestä”.

6 Asetuksen N:o 659/1999 6 artiklassa, joka koskee muodollista tutkintamenettelyä, säädetään seuraavaa:

”1. Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä esitetään asiaan liittyvät oikeudelliset seikat ja tosiseikat lyhyesti, komission alustava arvio ehdotetun toimenpiteen tukiluonteesta ja epäilyt toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Päätöksessä pyydetään asianomaista jäsenvaltiota ja muita asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa asetetussa määräajassa, joka yleensä on enintään yksi kuukausi. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa komissio voi jatkaa asetettua määräaikaa.

2. Saadut huomautukset toimitetaan asianomaiselle jäsenvaltiolle. Jos asianomaiset osapuolet niille mahdollisesti aiheutuvan vahingon vuoksi sitä pyytävät, niiden henkilöllisyyttä ei ilmaista asianomaiselle jäsenvaltiolle. Asianomainen jäsenvaltio voi vastata huomautuksiin määräajassa, joka yleensä on enintään yksi kuukausi. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa komissio voi jatkaa asetettua määräaikaa.”

7 Asetuksen N:o 659/1999 10 artiklan 1 kohdassa säädetään ilmoittamatta jätetyistä toimenpiteistä, että ”jos komissiolla on miltä hyvänsä taholta saatuja tietoja oletetusta sääntöjenvastaisesta tuesta, se tutkii tiedot viipymättä”.

8 Saman asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tämän tutkinnan päätteeksi tehdään tarvittaessa muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskeva päätös. Sen 13 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jos on kyse sääntöjenvastaisesta tuesta, ilmoitetun tuen alustavaan tutkintaan ja muodolliseen tutkintamenettelyyn sovellettavat määräajat eivät sido komissiota.

9 Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta – – Komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi yhteisön lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.”

10 Komissio on aluetukijärjestelmistä vuonna 1979 antamassaan tiedonannossa, joka osoitettiin jäsenvaltioille 21.12.1978 (EYVL 1979, C 31, s. 9; jäljempänä aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annettu tiedonanto) asettanut aluetukijärjestelmiin sovellettavat yhteensovittamisperiaatteet, ja se on johdannonomaisesti esittänyt ”lähtökohtaisia varaumia sen suhteen, soveltuuko toimintatuki yhteen yhteismarkkinoiden kanssa”. Tässä tiedonannossa vahvistetaan lisäksi tällaisen tuen intensiteetille eriytetyt enimmäismäärät alkuperäisen investoinnin prosenttimääränä ja kunkin alkuperäisellä investoinnilla luodun työpaikan eurooppalaisina laskentayksikköinä (ks. tiedonannon 2 ja 3 kohta).

11 Komissio on sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta annetussa tiedonannossaan (EYVL 1983, C 318, s. 3; jäljempänä sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annettu tiedonanto) muistuttanut EY 88 artiklan 3 kohdassa määrätystä velvollisuudesta ilmoittaa tuki, ja se on ilmoittanut valtiontuen mahdollisille saajille siitä, että niille sääntöjenvastaisesti myönnetty tuki on siten epävarmaa ja että sääntöjenvastaisesti – koska komissio ei ole tehnyt lopullista päätöstä yhteensovelluvuudesta – myönnetyn tuen saaja saattaa joutua palauttamaan tuen. Komissio toteaa siinä myös, että heti kun se saa tietoonsa, että jäsenvaltio on toteuttanut tukitoimia

noudattamatta EY 88 artiklan 3 kohdassa määrättyjä edellytyksiä, se julkaisee Euroopan unionin virallisessa lehdessä erityisen ilmoituksen ja varoittaa tuen mahdollisia saajia sen ennenaikaisuudesta.

12 Aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annettu tiedonanto on korvattu alueellisia valtiontukia koskevilla suuntaviivoilla (EYVL 1998, C 74, s. 9), sellaisina kuin ne ovat muutettuina (EYVL 2000, C 258, s. 5; vuoden 1998 suuntaviivat). Niiden 2 kohdassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, todetaan, että komissio soveltaa näitä suuntaviivoja kaikille toimialoille myönnettäviin aluetukiin lukuun ottamatta perustamissopimuksen liitteessä II lueteltujen maataloustuotteiden tuotantoa, jalostusta ja myyntiä sekä kalastusta ja hiiliteollisuutta.

13 Vuoden 1998 suuntaviivojen 6.1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”– – komissio arvioi aluetukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille näiden suuntaviivojen perusteella niiden hyväksymisestä alkaen. Tukihankkeita, jotka on ilmoitettu komissiolle ennen näiden suuntaviivojen tiedoksiantamista jäsenvaltioille ja joista komissio ei ole vielä tehnyt lopullista päätöstä, arvioidaan kuitenkin ilmoitusajankohtana voimassa olleiden perusteiden mukaisesti.”

14 Toimintatuesta vuoden 1998 suuntaviivoissa todetaan seuraavaa:

”4.15. Yrityksen juoksevien kustannusten alentamiseen tarkoitetut aluetuet (toimintatuet) ovat periaatteessa kiellettyjä. Poikkeuksellisesti tämäntyyppisiä tukia voidaan kuitenkin sallia alueilla, joihin sovelletaan [EY] 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan poikkeusta edellyttäen, että tuki edistää alueellista kehitystä, myöntäminen on perusteltua tuen laadun vuoksi ja että tuen taso on suhteessa niihin haittoihin, joita

sillä pyritään lievittämään. Jäsenvaltion on osoitettava haittojen olemassaolo ja arvioitava niiden merkitys.”

15 Investointituet määritellään vuoden 1998 suuntaviivojen liitteessä I olevassa alaviitteessä 1 seuraavasti:

”Verohelpotuksen muodossa annettuja tukia voidaan pitää investointeihin liittyvinä tukina, kun niiden perustana on tietty kyseiselle alueelle tehty investointi. Lisäksi kaikki verohelpotuksen muodossa annetut tuet voidaan liittää investointeihin, jos niille määrätään yhteinen yläraja, joka ilmaistaan prosentteina alueelle tehdyistä investoinneista.”

II *Kansallinen säännöstö*

16 Baskimaan voimassa oleva verojärjestelmä perustuu Espanjan 13.5.1981 annetulla lailla 12/1981 (Ley 12/1981), jota on myöhemmin muutettu 4.8.1997 annetulla lailla 38/1997 (Ley 38/1997), vahvistettuun, taloudellista yhteistyötä koskevaan säännöstöön.

17 Tämän lainsäädännön nojalla Álavan, Biskajan ja Guipúzcoan (Espanja) historialliset alueet voivat tiettyjen edellytysten täyttyessä päättää alueillaan sovellettavasta verojärjestelmästä. Tämän nojalla ne ovat ottaneet käyttöön useita erilaisia verohelpotuksia ja etenkin yhtiöveron vapautuksia uusille yrityksille, joista nyt esillä olevassa asiassa on kyse.

18 Álavan, Biskajan ja Guipúzcoan historialliset alueet antoivat vuonna 1993 Norma Foral 18/1993:n, Norma Foral 5/1993:n ja Norma Foral 11/1993:n (jäljempänä yhdessä historiallisten alueiden säännöstöt), joiden 14 §:llä vapautetaan yhtiöverosta kymmeneksi vuodeksi yritykset, jotka on perustettu näiden säännösten voimaantulopäivän ja 31.12.1994 välisenä aikana. Näissä historiallisten alueiden säännöstöissä säädetään seuraavaa:

”1. Yhtiöverosta ovat vapautettuja kymmeneksi peräkkäiseksi verovuodeksi perustamisestaan lähtien yritykset, jotka aloittavat liiketoimintansa tämän säädöksen voimaantuloajankohdan ja 31.12.1994 välisenä aikana, jos ne täyttävät tämän pykälän seuraavassa kohdassa asetetut edellytykset.

2. Voidakseen saada tässä pykälässä säädetyn vapautuksen verovelvollisten on täytettävä seuraavat edellytykset:

a) näiden yritysten maksetun osakepääoman on oltava vähintään 20 miljoonaa Espanjan pesetaa (ESP) toiminnan aloittamishetkellä – –;

– –

f) niiden on tehtävä perustamisajankohtansa ja 31.12.1995 välisenä aikana vähintään 80 miljoonan pesetan käyttöomaisuusinvestoinnit; tätä omaisuutta on käytettävä yrityksen toimintaan eikä sitä saa vuokrata eikä luovuttaa kolmansien käyttöön;

g) niiden on luotava vähintään kymmenen työpaikkaa perustamisensa jälkeisten kuuden kuukauden aikana ja pidettävä työvoima vuosittain keskimäärin tällä samalla tasolla siihen vuoteen asti, jona niiden oikeus verovapautukseen päättyy;

– –

i) niillä on oltava liiketoimintasuunnitelma, joka kattaa vähintään viisi vuotta – –

6. Tässä pykälässä säädetty vapautus ei ole yhteensopiva muiden veroetujen kanssa.

7. Väliaikaista verovapautusta haetaan maakuntahallituksen vero-, talous- ja valtiovarainosastolta – –, joka alun perin asetettujen edellytysten täyttymisen tarkistettuaan tarvittaessa ilmoittaa hakijayritykselle väliaikaisesta vapautuksesta, joka maakuntahallituksen edustajiston on hyväksyttävä."

19 Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (Baskimaan ylimmän oikeusasteen tuomioistuin, Espanja) on administración del Estadon kesä- ja lokakuussa 1994 vireille panemissa asioissa 30.7.1997 annetulla kolmella samansisältöisellä välipäätöksellä esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen, joka koskee historiallisten alueiden vuoden 1993 säännösten yhteensoveltuvuutta yhteisön oikeuden kanssa. Julkisasiamies Saggio on 1.7.1999 antanut ratkaisuehdotuksensa näissä asioissa. Koska pääasian kantaja kuitenkin luopui kanteestaan, näissä asioissa annettiin määräys, jolla ne poistettiin rekisteristä (yhdistetyt asiat C-400/97–C-402/97, Juntas Generales de Guipúzcoa ym., yhteisöjen tuomioistuimen presidentin määräys 16.2.2000, Kok., s. I-1073, ja julkisasiamies Saggion tässä asiassa antama ratkaisuehdotus, Kok., s. I-1074).

Asian tausta

20 Cámara de Comercio e Industria de la Rioja (Riojan kauppa- ja teollisuuskamari) (Espanja), Federación de empresas de la Rioja (Riojan yrittäjäyhdistys) ja muutamat yritykset tekivät 14.3.1994 kantelun, joka rekisteröitiin 28.4.1994, (jäljempänä vuoden 1994 kantelu) historiallisten alueiden säännöstöistä, joissa säädetään tässä asiassa kyseessä olevista verovapautuksista.

21 Komissio vastaanotti 10.5.1994 Baskimaan hallituksen puheenjohtajan ja 19.5.1994 sen talous- ja finanssiministerin.

22 Komissio kehotti 25.5.1994 päivätyllä kirjeellä Espanjan kuningaskuntaa esittämään sille huomautuksensa vuoden 1994 kantelusta kahden viikon kuluessa. Komissio totesi tuossa kirjeessä, että jollei vastausta annettaisi tai jos tämä ei olisi tyydyttävä, sillä olisi tuon määräajan päätyttyä velvollisuus aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätty muodollinen tutkintamenettely. Komissio muistutti tuossa kirjeessä myös siitä, että jäsenvaltioilla on ilmoittamisvelvollisuus, ja siitä, että sääntöjenvastainen tuki voitiin vaatia maksettavaksi takaisin.

23 Komissio vastaanotti 27.7.1994 Baskimaan hallituksen varafinanssiministerin.

24 Espanjan kuningaskunta vastasi komissiolle 30.9.1994 päivätyllä kirjeellä korostaen muun muassa, että kyseiset verovapautusjärjestelmät eivät olleet valtiontukea, koska ne olivat yleisiä toimenpiteitä.

25 Komissio vastaanotti 15.12.1994 Baskimaan hallituksen puheenjohtajan ja teollisuusministerin ja 1.6.1995 Interbask, SA:n varapresidentin.

26 Komissio ilmoitti 18.7.1995 päivätyllä kirjeellä kantelijoille jatkavansa Espanjan verojärjestelmän ja jäsenvaltioissa voimassa olevien itsenäisten verojärjestelmien tutkintaa, ottaen kuitenkin huomioon muun muassa ”useissa eri jäsenvaltioissa käynnissä olevan liittovaltioitumisen”. Se totesi, että komission yksiköt kokoaisivat tarpeelliset tiedot, mikä aiheutti huomattavasti keräys- ja tarkastelutyötä. Se lisäsi, että näiden kysymysten tultua selvitetyiksi se päättäisi, miten niiden kanteluun olisi suhtauduttava, ja että se antaisi päätöksensä niille tiedoksi.

27 Komissio ilmoitti 19.1.1996 päivätyllä kirjeellä Espanjan kuningaskunnalle tutkivansa, mitä vaikutuksia kyseisillä säännöksillä oli kilpailuun, ja se pyysi sitä toimittamaan tietoja kyseisten toimenpiteiden kohteina olevista yrityksistä.

28 Komissio vastaanotti 7.2.1996 Baskimaan hallituksen puheenjohtajan.

29 Espanjan kuningaskunta pyysi 19.2. ja 21.3.1996 päivätyillä kirjeillään, että komissio jatkaisi 19.1.1996 päivättyyn kirjeeseen vastaamiselle asetettua määräaikaa.

30 Komissio vastaanotti 17.3.1997 Riojan hallituksen edustajia ja Riojan työmarkkinaosapuolia.

31 Komissio vastaanotti 5.1.2000 uuden kantelun, joka koski historiallisen alueen säännöstön 18/1993 14 §:ssä säädettyä kymmenen vuoden pituista yhtiöverovapau-

tusta, jonka saajana oli eräs Álavaan sijoittautunut yritys. Tämän kantelun teki kyseisen verovapautuksen saaneen yrityksen kanssa kilpaileva yritys.

32 Komissio pyysi 3.2.2000 päivätyllä kirjeellä Espanjan viranomaisilta tietoja verovapautuksen saaneelle yritykselle myönnetystä tuesta.

33 Espanjan viranomaiset toimittivat komission pyytämät tiedot 8.3.2000 päivätyllä kirjeellä.

34 Komissio ilmoitti 28.11.2000 päivätyllä kirjeellä Espanjan viranomaisille päätöksestään aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätty muodollinen tutkintamenettely niistä veroeduista, jotka Diputación Foral de Álava, Diputación Foral de Guipúzcoa ja Diputación Foral de Vizcaya olivat myöntäneet tietyille uusille yrityksille myönnettyinä yhtiöverovapautuksina.

35 Espanjan viranomaiset pyysivät 14.12.2000 päivätyllä ja 19.12.2000 rekisteröidyllä kirjeellä, että kustakin kyseisestä verovapautusjärjestelmästä esitettäville huomautuksille asetettua määräaikaa pidennettäisiin.

36 Espanjan viranomaiset esittivät 5.2.2001 päivätyllä ja 8.2.2001 rekisteröidyllä kirjeellä kutakin kyseistä järjestelmää koskevat huomautuksensa.

37 Sen jälkeen kun muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös oli julkaistu virallisessa lehdessä, komissio vastaanotti vuoden 2001 maaliskuun kuluessa ulkopuolisten huomautukset, jotka se toimitti Espanjan viranomaisille.

38 Espanjan viranomaiset esittivät 17.9.2001 päivätyllä kirjeellä kommenttinsa ulkopuolisten esittämiin huomautuksiin.

39 Komissio teki 20.12.2001 päätökset 2003/28/EY, 2003/86/EY ja 2003/192/EY valtiontukiohjelmista, jotka Espanja on toteuttanut vuonna 1993 uusien yritysten hyväksi Álavassa, Biskajassa ja Guipúzcoassa yhtiöveron vapautuksina (EUVL 2003, L 17, s. 20; EUVL 2003, L 40, s. 11 ja EUVL 2003, L 77, s. 1; jäljempänä yhdessä riidanalaiset lopulliset päätökset). Komissio katsoi näissä päätöksissä, etteivät kyseiset verovapautusjärjestelmät sovellu yhteismarkkinoille.

Riidanalaiset päätökset

I *Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 28.11.2000 tehty päätös (asiat T-30/01–T-32/01)*

40 Muodollisen menettelyn aloittamispäätöksessä komissio katsoo ensinnäkin, että kyseiset yhtiöverovapautukset ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, koska niillä suositaan tiettyjä yrityksiä ja koska niitä ei voida perustella järjestelmän luonteella ja systematiikalla.

41 Toiseksi komissio katsoo, ettei kyseisiä toimenpiteitä voida pitää de minimis -tukina ja että ne olisi pitänyt ilmoittaa ennalta. Komissio toteaa, että tässä vaiheessa niitä voidaan siis pitää sääntöjenvastaisena tukena.

42 Kolmanneksi komissio toteaa, että vaikka tukien ehtona on vähimmäisinvestointien tekeminen ja työpaikkojen luominen tiettyyn vähimmäismäärään saakka, kyseiset verojärjestelmät eivät takaa alueellisia investointitukia tai työllisyystukia koskevien yhteisön sääntöjen noudattamista. Tuossa tutkintavaiheessa komissio päinvastoin katsoi, että kyseiset verotuet ovat toimintatukea, sillä niiden tarkoituksena on vapauttaa yritys kustannuksista, jotka aiheutuvat yrityksen hoitaessa tavanomaista tai päivittäistä liiketoimintaansa. Komissio muistuttaa, että alueelliset toimintatuet ovat periaatteessa kiellettyjä, ja se toteaa, ettei kyseisiin toimenpiteisiin voida soveltaa EY 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa määrättyä poikkeusta. Lisäksi se esittää epäilyjä siitä, soveltuvatko kyseiset toimenpiteet yhteen alueellisia valtiontukia ja alakohtaisia toimenpiteitä koskevien säännösten kanssa.

43 Lopuksi komissio katsoo, ettei kyseisiin toimenpiteisiin voida soveltaa EY 87 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia. Se päättää siis aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn noita kolmea järjestelmää vastaan ja kehottaa Espanjan viranomaisia antamaan kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot yhden kuukauden pituisen määräajan kuluessa.

II *Riidanalaiset lopulliset päätökset (asiat T-86/02–T-88/02)*

44 Riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä komissio katsoo, että kyseiset toimenpiteet ovat valtiontukea, koska niillä annetaan niiden saajille etu, joka alentaa niitä kustannuksia, jotka tavallisesti kuuluvat niiden vastattaviksi, ja joka vaikuttaa kilpailuun ja vääristää

jäsenvaltioiden välistä kauppaa. Se korostaa tässä suhteessa sitä, etteivät Espanjan viranomaiset ole antaneet mitään tietoja siitä, miten kyseisiä toimenpiteitä on sovellettu.

45 Komissio katsoo, että kyseinen vapautus yhtiöverosta on valikoiva, sillä ”tuen saamiselle asetetut vaatimukset jättävät tuen ulkopuolelle kaikki ennen kyseisen Norma Foralin voimaantulopäivää (noin vuoden 1993 puolivälissä) perustetut yritykset, jotka ovat luoneet alle kymmenen työpaikkaa, joiden investoinnit ovat alle 80 miljoonaa pesetaa (480 810 euroa) ja joiden maksettu pääoma on alle 20 miljoonaa pesetaa (120 202 euroa)”. Se lisää, että oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei edellä mainittujen raja-arvojen objektiivisuudella voida kyseenalaistaa tätä valikoivuutta.

46 Muutoin komissio katsoo, ettei kyseisiä verovapautuksia voida perustella Espanjan verojärjestelmän luonteella eikä rakenteella, koska Espanjan viranomaiset eivät ole antaneet tässä suhteessa mitään tietoja historiallisen alueen säännöstöön 18/1993 (Álava) ja historiallisen alueen säännöstöön 11/1993 (Guipúzcoa) liittyvistä menettelyistä. Biskajan historiallinen alue on puolestaan väittänyt, että historiallisen alueen säännöstö 5/1993 aiheuttaa verovelvollisten määrän ja siis verotulojen kasvun, koska se kannustaa uusien yritysten perustamiseen. Komissio korostaa kuitenkin, että tätä lausumaa ei ole tuettu perinpohjaisella tutkimuksella ja että siinä ei selitetä, miksi vapautus koskee vain hyvin harvoja yrityksiä. Lisäksi toimenpiteen väliaikaisuus osoittaa, että sen tavoite liittyy suhdannevaihteluihin.

47 Toiseksi komissio katsoo, että kyseiset verovapautusjärjestelmät ovat uusia eivätkä asetuksessa N:o 659/1999 tarkoitettuja olemassa olevia tukia. Se huomauttaa ensin, ettei niistä ole säädetty ennen Espanjan kuningaskunnan 1.1.1986 tapahtunutta liittymistä ja että niitä ei ole hyväksytty nimenomaisesti tai hiljaisesti. Lisäksi komissio väittää, ettei se koskaan ole todennut, että kyseiset verovapautukset eivät olisi tukia. Lopuksi komissio täsmentää, että koska kyseisiä tukia ei sille ilmoitettu, sitä ei voida moittia siitä, ettei se viipymättä aloittanut muodollista tutkintamenettelyä.

48 Kolmanneksi komissio tutkii verovapautusten sääntöjenvastaisuuden ja huomauttaa, etteivät Espanjan viranomaiset ole sitoutuneet siihen, että nämä vapautukset myönnettäisiin noudattamalla de minimis -tukea koskevia edellytyksiä. Tästä seuraa, että kyseiset verovapautusjärjestelmät kuuluivat EY 88 artiklan 3 kohdassa määrätyn ennakollisen ilmoittamisvelvollisuuden alaisuuteen. Koska niitä ei ole ilmoitettu, komissio pitää näitä tukia sääntöjenvastaisina.

49 Komissio toteaa, ettei asiassa voida vedota luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteisiin, koska kyseisiä toimenpiteitä ei ole ilmoitettu. Komissio täsmentää tältä osin, ettei se mitenkään hyväksynyt väitettyä ”Baskimaan verojärjestelmää” Baskimaan investointeihin myönnettyä verotukea koskevasta järjestelmästä 10.5.1993 tekemällään päätöksellä 93/337/ETY (EYVL L 134, s. 25), joka liittyy vuonna 1988 käyttöön otettuihin verotuksellisiin toimenpiteisiin.

50 Neljänneksi komissio katsoo, ettei tässä asiassa voida soveltaa EY 87 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja poikkeuksia. Komissio toteaa, että asianomaisille historiallisille alueille ”ei ole myönnetty kertaakaan EY 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaista poikkeusta”, koska bruttokansantuote asukasta kohden on ollut liian suuri. Se katsoo myös, että vähimmäisinvestointeja ja luotujen työpaikkojen vähimmäismäärää koskevista vaatimuksista huolimatta kyseiset verotuet eivät ole luonteeltaan investointi- eivätkä työllisyystukia. Tukien määräytymisperusteena ei käytetä investointien määrää, työpaikkojen lukumäärää eikä palkkakustannuksia vaan veroperustaa. Lisäksi kyseistä tukea ei makseta sellaiseen ylärajaan asti, joka ilmaistaan prosentteina alueelle tehdyistä investoinneista, työpaikkojen lukumäärästä tai niihin liittyvistä palkkakustannuksista, vaan prosentteina veron perusteesta ilmaistuun ylärajaan asti.

51 Sen sijaan komissio tähdentää, että koska kyseisillä tuilla osittain vapautetaan saajayritykset yhtiöverosta, niitä voidaan pitää toimintatukina. Komissio korostaa riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä, että tällaiset tuet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä ja että asianomaiset historialliset alueet eivät täytä niitä edellytyksiä, jotka poikkeusten soveltamiselle on tällä alalla asetettu.

52 Näin ollen komissio katsoo, ettei verovapautusjärjestelmien voida katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla.

53 Tämän jälkeen komissio tutkii, onko kyseisten toimenpiteiden tavoitteena edistää tiettyä taloudellista toimintaa 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla. Se huomauttaa kuitenkin, että riidanalaisiin verovapautusjärjestelmiin ei sisälly pk-yritysten toiminnan, tutkimus- ja kehitystyön, ympäristönsuojelun, uusien työpaikkojen luomisen tai koulutuksen kehittämiseen tähtääviä toimia. Lisäksi komissio toteaa, että koska verovapautuksen myöntämiselle ei ole asetettu alakohtaisia rajoituksia, sitä voidaan myöntää yhteisön erityissääntöjen soveltamisalaan kuuluville, maatalouden, kalastuksen, hiili- ja terästeollisuuden, laivanrakennuksen, synteettisten kuitujen ja autoteollisuuden kaltaisilla herkillä aloilla toimiville yrityksille niiden omia sääntöjä noudattamatta.

54 Lopuksi komissio pitää mahdottomana EY 87 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjen muiden poikkeusmääräysten soveltamista.

55 Viidenneksi komissio tutkii, onko jo maksetut tuet syytä määrätä perittäviksi takaisin. Se katsoo, että saajayritykset saattoivat tietää verovapautuksien mukanaan tuomasta edusta. Se muistuttaa lisäksi, että verovapautusjärjestelmiä ei pantu toimeen EY 88 artiklan 3 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti ja että tällaisessa tilanteessa saajayrityksillä ei lähtökohtaisesti voi olla perusteltua luottamusta niiden sääntöjenmukaisuuteen.

56 Lisäksi komissio katsoo, ettei yhtäkään ulkopuolisten huomautuksissa esitetyistä seikoista voida pitää poikkeuksellisena. Se toteaa nimittäin, että asetuksessa N:o 659/1999 säädettyjä määräaikoja ei sovelleta sääntöjenvastaiseen tukeen. Lisäksi se korostaa aina 25.5.1994 päivätystä kirjeestään lähtien varoittaneensa Espanjan viranomaisia kyseisten verovapautusten mahdollisesta sääntöjenvastaisuudesta ja siitä mahdollisuudesta, että ne pitäisi palauttaa. Se toteaa myös, ettei se ollut koskaan

suoraan tai epäsuorasti pitänyt kyseisiä verovapautuksia yhteismarkkinoille soveltuvina toimenpiteinä. Lisäksi komissio katsoo, että se, että muualla Espanjan kuningaskunnassa on voimassa toisia verotuksellisia toimenpiteitä, ei voi aiheuttaa perusteltua luottamusta siihen, että kyseiset verovapautukset olisivat yhteismarkkinoille soveltuvia, niiden hyvin erilaiset ominaispiirteet huomioon ottaen. Komissio toteaa lopuksi, että sen 25.5.1994 päivätyn ensimmäisen kirjeen ja muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksen ”välinen viive” johtui pääasiassa Espanjan viranomaisten yhteistyöhaluttomuudesta. Se viittaa tältä osin siihen, ettei sen 19.1.1996 päivättyyn kirjeeseen vastattu.

57 Päätteeksi komissio katsoo, että kyseiset verovapautusjärjestelmät ovat yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea (ks. riidanalaisten lopullisten päätösten 1 artikla). Näin ollen se määrää, että kyseiset tukijärjestelmät on kumottava, jos ne ovat edelleen voimassa (ks. riidanalaisten lopullisten päätösten 2 artikla).

58 Riidanalaisten lopullisten päätösten 3 artiklassa tuet määrätään perittäviksi takaisin seuraavasti:

”1. Espanjan on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitetun ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin. Espanjan on peruutettava maksamatta olevan tuen maksaminen.

2. Tuki on maksettava takaisin viipymättä kansallisen oikeuden mukaisten menettelyjen mukaisesti, jos niissä mahdollistetaan päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon.”

59 Riidanalaisten lopullisten päätösten 4 artiklassa määrätään, että Espanjan on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa näiden päätösten tiedoksiantamisesta niiden noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet, ja niiden 5 artiklassa täsmennetään, että nämä päätökset on osoitettu Espanjan kuningaskunnalle.

60 Yhteisöjen tuomioistuin on komission nostaman kanteen johdosta todennut, ettei Espanjan kuningaskunta ollut noudattanut velvoitteitaan, koska se ei ollut pannut täytäntöön riidanalaisia lopullisia päätöksiä (asia C-177/06, komissio v. Espanja, tuomio 20.9.2007, Kok., s. I-7689).

Oikeudenkäyntimenettely

61 Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa ja Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya ovat nostaneet tämän kanteen (asiat T-30/01–T-32/01) 9.2.2001 ensimmäisen oikeusasteen kirjaamoon jättämällään kolmella kannekirjelmällä, joissa ne vaativat verovapautusjärjestelmiä koskevan muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksen kumoamista.

62 Komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 1.8.2003 toimittamallaan erillisellä asiakirjalla esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 114 artiklan nojalla edellä mainittuja kanteita koskevan oikeudenkäyntiväitteen. Oikeudenkäyntiväite on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu kolmas jaosto) 22.4.2002 antamalla määräyksellä määrätty käsiteltäväksi pääasian yhteydessä ja oikeudenkäyntikuluista on määrätty päätettäväksi myöhemmin.

63 Kantajat ovat nostaneet tämän kanteen (asiat T-86/02–T-88/02) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 26.3.2002 jättämällään kolmella kannekirjelmällä, joissa ne vaativat edellä mainituista verovapautusjärjestelmistä tehtyjen lopullisten päätösten kumoamista.

64 Asiat T-86/02–T-88/02 on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtajan 17.5.2002 antamalla määräyksellä yhdistetty käsittelyä varten työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti.

65 Comunidad autónoma del País Vasco on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 1.7.2002 jättämissään asiakirjoissa pyytänyt saada osallistua oikeudenkäyntiin (yhdistetyt asiat T-86/02–T-88/02) kantajien vaatimuksia tukevana väliintulijana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtaja on 10.9.2002 antamallaan määräyksellä hyväksynyt tämän väliintulon. Väliintulija on jättänyt kirjelmänsä ja asianosaiset ovat jättäneet sitä koskevat huomautuksensa asetetussa määräajassa.

66 Comunidad autónoma de La Rioja on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamon 9.7.2002 jättämissään asiakirjoissa pyytänyt saada osallistua oikeudenkäyntiin (yhdistetyt asiat T-86/02–T-88/02) komission vaatimuksia tukevana väliintulijana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja on 12.9.2002 antamallaan määräyksellä hyväksynyt tämän väliintulon. Väliintulija on jättänyt kirjelmänsä ja asianosaiset ovat jättäneet sitä koskevat huomautuksensa asetetuissa määräajoissa.

67 Confederación Empresarial Vasca (Confebask) on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamon 29.7.2002 jättämissään asiakirjoissa pyytänyt saada osallistua oikeudenkäyntiin (asiat T-86/02–T-88/02) kantajien vaatimuksia tukevana väliintulijana. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja on 9.9.2002 antamallaan määräyksellä hyväksynyt tämän väliintulon. Väliintulija on jättänyt kirjelmänsä ja asianosaiset ovat jättäneet sitä koskevat huomautuksensa asetetuissa määräajoissa.

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtaja lykkäsi 10.9.2002 antamallaan määräyksellä asioiden T-30/01–T-32/01 ja T-86/01–T-88/01 käsittelyä siihen saakka kunnes yhteisöjen tuomioistuin antaisi tuomion ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-127/99, T-129/99 ja T-148/99, Diputación Foral de Álava ym. vastaan komissio, 6.3.2002 (Kok., s. II-1275; jäljempänä Demesa-tuomio) ja T-92/00 sekä T-103/00, Diputación Foral de Álava ym. vastaan komissio, 6.3.2002 antamasta tuomiosta (Kok., s. II-1385) tehdyistä valituksista. Noissa kahdessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

ratkaisi kanteet, jotka oli nostettu kahdesta sellaisesta komission päätöksestä, joissa Daewo Electronics Manufacturing España SA:lle (Demesa) ja Ramondín SA:lle sekä Ramondín Cápsulas SA:lle Álavan historiallisella alueella myönnetyt veroedut oli katsottu yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi (Espanjan Demesalle myöntämästä valtiontuesta 24.2.1999 tehty komission päätös 1999/718/ETY (EYVL L 292, s. 1) ja Espanjan Ramondín SA:lle ja Ramondín Cápsulas SA:lle myöntämästä valtiontuesta 22.12.1999 tehty komission päätös 2000/795/EY (EYVL 2000, L 318, s. 36)).

69 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin viidenteen jaostoon, ja nyt esillä olevat asiat siirrettiin siis laajennetun viidennen jaoston käsiteltäviksi.

70 Oikeudenkäynnin lykkäys päättyi yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-183/02 P ja C-187/02 P, Demesa ja Territorio Histórico de Álava vastaan komissio, 11.11.2004 (Kok., s. I-10609) ja C-186/02 P ja C-188/02 P, Ramondín ym. vastaan komissio, 11.11.2004 antamiin tuomioihin (Kok., s. I-10653), joilla hylättiin edellä 68 kohdassa mainituista tuomioista Demesa ja Diputación Foral de Álava ym. vastaan komissio tehdyt valitukset.

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kysyi 6.1.2005 asianosaisilta, mitä seurauksia näillä tuomioilla saattaisi olla tämän kanteen kannalta katsoen.

72 Kantajat esittivät 7.2.2005 päivätyssä kirjeessä mielipiteensä näistä tuomioista kanteissaan pysyen. Ne luopuivat kuitenkin asioissa T-86/02–T-88/02 esittämästään ensimmäisestä kanneperusteesta.

73 Asiat T-30/01–T-32/01 on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtajan 7.2.2005 antamalla määräyksellä asianosaisten

kuulemisen jälkeen yhdistetty käsittelyä varten yhdistettyihin asioihin T-86/02–T-88/02 työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti.

74 Kantajat pyysivät 20.12.2005, että prosessinjohtotoimena yhdistettyihin asioihin T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02 tutustuttaisiin ja että ne tarvittaessa ratkaistaisiin ennen yhdistettyihin asioihin T-227/01–T-229/01 ja T-230/01–T-232/01 tutustumista ja niiden ratkaisemista.

75 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 14.2.2007 prosessinjohtotoimena pyytänyt, että yhdistettyjen asioiden T-86/02–T-88/02 kantajat toimittaisivat sille kyseisillä verojärjestelmillä tuettuja yrityksiä koskevia tietoja.

76 Kantajat ovat vastanneet tähän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 12.3.2007 jätetyllä kirjeellä pohtien tämän prosessinjohtotoimen tarpeellisuutta. Confebask on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 1.3.2007 jättämässään asiakirjassa pyytänyt, että tuota prosessinjohtotointa tarkasteltaisiin uudelleen.

77 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 22.3.2007 vahvistanut 14.2.2007 toteutetun prosessinjohtotoimen, ja kantajien vastaus tähän on 23.4.2007 jätetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon.

78 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 30.7.2007 prosessinjohtotoimena esittänyt asianosaisille kysymyksiä, joihin nämä ovat vastanneet vuoden 2007 lokakuun aikana.

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella päättänyt aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten lausumat ja heidän vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on kuultu 15.1.2008 pidetyssä istunnossa.

80 Kantajille on tuossa istunnossa annettu lupa esittää eräs asiakirja, joka on esitetty komissiolle siten kuin istuntopöytäkirjasta ilmenee.

81 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuossa istunnossa myöntänyt kantajille ja Confebaskille 28.1.2008 päättyneen määräajan tiettyjen sellaisten tietojen ilmoittamista varten, jotka koskivat kyseisillä toimenpiteillä tuettuja yrityksiä. Tästä on tehty merkintä istuntopöytäkirjaan.

82 Viidennen jaoston puheenjohtaja on istunnon päätteeksi päättänyt lykätä suullisen käsittelyn päättämistä.

83 Territorio Histórico de Vizcayan 24.1.2008 ja Territorios Históricos de Álavan ja Guipúzcoan 28.1.2008 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon jättämissä kirjeissä kantajat ovat jättäneet pyydettyjä tietoja sisältäviä asiakirjoja. Confebask on menetellyt samoin 29.1.2008 päivätyssä kirjeessä. Komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jatkettua sille myönnettyä määräaikaa esittänyt 6.3.2008 esitettyjä asiakirjoja koskevat huomautuksensa.

84 Laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja on 12.3.2008 päättänyt suullisen käsittelyn. Asianosaisille on ilmoitettu tästä 13.3.2008 päivätyllä kirjeellä.

85 Kuultuaan asianosaisten ja muiden osapuolten huomautukset asioiden yhdistämisestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo työjärjestyksensä 50 artiklan 1 kohdan nojalla, että asiat T-30/01, T-31/01, T-32/01, T-86/01, T-87/02 ja T-88/02 on yhdistettävä lopullista tuomiota varten.

Asianosaisten vaatimukset

I *Asioissa T-30/01–T-32/01*

86 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa 28.11.2000 tehdyn komission päätöksen aloittaa kyseisiä kolmea verovapautusjärjestelmää koskeva virallinen tutkintamenettely

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

87 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– ensisijaisesti toteaa, ettei kanteella ole kohdetta

– toissijaisesti jättää kanteet tutkimatta

– vieläkin toissijaisemmin hylkää kanteet perusteettomina

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

II *Asioissa T-86/02–T-88/02*

88 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– ensisijaisesti kumoaa riidanalaiset lopulliset päätökset

– toissijaisesti kumoaa näiden päätösten 3 artiklan ensimmäisen virkkeen

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

89 Confebask ja Comunidad autónoma del País Vasco, jotka ovat kantajien vaatimuksia tukevia väliintulijoita, vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– ensisijaisesti kumoaa riidanalaiset lopulliset päätökset

– toissijaisesti kumoaa niiden 3 artiklan

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

90 Komissio ja Comunidad autónoma de La Rioja, joka on sen vaatimuksia tukeva väliintulija, vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteet perusteettomina

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

91 Aluksi on tutkittava riidanalaisista lopullisista päätöksistä asioissa T-86/02–T-88/02 nostetut kanteet, ja tämän jälkeen on tutkittava muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 28.11.2000 tehdystä päätöksestä asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet.

I *Asioissa T-86/02–T-88/02 nostetut kanteet, joissa vaaditaan kyseisten järjestelmien yhteensoveltumattomuuden toteavien ja maksettujen tukien takaisinperinnän määräävien lopullisten päätösten kumoamista*

A *Confebaskin väliintulon hyväksyminen (asiat T-86/02–T-88/02)*

1. Asianosaisten lausumat

92 Komissio on suullisessa käsittelyssä väittänyt, ettei Confebaskin väliintuloa voida hyväksyä siitä syystä, ettei se ole osoittanut, että sen jäsenten joukossa olisi kyseisillä toimenpiteillä tuettuja yrityksiä.

93 Confebask on toimittanut tiettyjä asiakirjoja istunnossa esitettyjen kysymysten johdosta. Se on esittänyt kunkin kolmen historiallisen alueen varainhoidon pääjohtajan (Director General de Hacienda) antaman asiakirjan, jolla todistetaan, että kyseisiä verovapautuksia oli myönnetty muutamille yrityksille. Näissä asiakirjoissa todistetaan, että riidanalaiset lopulliset päätökset ja erityisesti niiden 3 artikla, jolla tuet määrätään takaisinperittäviksi, koskevat näitä yrityksiä. Confebaskin pääsihteerin ja puheenjoh-

tajan allekirjoittamassa toisessa todistuksessa todistetaan lisäksi, että kukin näistä yrityksistä on ollut Confebaskin jäsen väliintulohakemusta jätettäessä.

94 Nämä asiakirjat on esitetty komissiolle, joka pysyy kannassaan, jonka mukaan Confebask ei ole osoittanut, että sen väliintulo pitäisi hyväksyä.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

95 On syytä muistuttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtajan 9.9.2005 antama määräys, jolla Confebask on hyväksytty väliintulijaksi asioissa T-86/02–T-88/02, ei estä sitä, että sen väliintulon hyväksyttävyys tutkitaan uudelleen tuomiossa, jolla asian käsittely päätetään (ks. vastaavasti asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4287, 52 kohta).

96 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 40 artiklan toisessa kohdassa, jota kyseisen perussäännön 53 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla sovelletaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, määrätään, että oikeus olla väliintulijana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa koskee kaikkia niitä, jotka osoittavat, että asian ratkaisu koskee heidän etuaan.

97 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan etujärjestöt, joiden tarkoituksena on puolustaa jäseniään, hyväksytään väliintulijoiksi asioissa, joissa on kyse niiden jäseniin vaikuttavista periaatteellisista kysymyksistä (yhdistetyt asiat C-151/97 P(I) ja C-157/97 P(I), National Power ja PowerGen, määräys 17.6.1997, Kok., s. I-3491, 66 kohta; asia C-151/98 P, Pharos v. komissio, määräys 28.9.1998, Kok., s. I-5441, 6 kohta ja asia T-24/06, MAAB v. komissio, määräys 19.4.2007, 10 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

98 Lisäksi on syytä muistuttaa, että järjestöjen väliintulo-oikeuden laajalla tulkinnalla pyritään helpottamaan asiakokonaisuuksien arviointia ja samalla välttämään lukuisat yksittäiset väliintulot, jotka saattaisivat vaarantaa oikeudenkäynnin tehokkuuden ja asianmukaisen sujumisen (edellä 66 kohdassa mainittu asia National Power ja PowerGen, määräyksen 66 kohta ja asia T-201/04 R, Microsoft v. komissio, määräys 26.7.2004, Kok., s. II-2977, 38 kohta).

99 Tässä asiassa Confebask on eri alojen ammattijärjestöjen keskusliitto, jonka tehtävänä on sen muodostavien Espanjan Baskimaan yrittäjäjärjestöjen yleisten ja yhteisten intressien edustaminen, yhteensovittaminen ja ajaminen. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa baskiyritysten intressien edustaminen ja ajaminen viranomaisissa ja sosiaalisissa sekä ammatillisissa järjestöissä.

100 Ei ole kiistetty, että se on Espanjan Baskimaan yrityksiä edustava järjestö.

101 Lisäksi on todettava, kuten suullisessa käsittelyssä esitetyistä asiakirjoista ilmenee, että tietyt yritykset, jotka olivat Confebaskin jäseniä tämän jättäessä väliintulohakemuksensa, olivat saaneet kyseisten verojärjestelmien nojalla myönnettyjä tukia.

102 Tämän kanteen lopputulos saattaa näin ollen vaikuttaa näiden yritysten, jotka ovat samalla sekä Confebaskin jäseniä että kyseisillä verotuksellisilla toimenpiteillä tosiasiallisesti tuettuja yrityksiä, intresseihin.

103 Confebask on kaiken lisäksi osallistunut riidanalaisten lopullisten päätösten tekemiseen johtaneeseen hallinnolliseen menettelyyn.

104 Näin ollen on syytä katsoa, että Confebask on osoittanut, että asian ratkaisu koskee sen etua ja että sen tulo kantajia tukevaksi väliintulijaksi on hyväksyttävä.

B *Asioissa T-86/02–T-88/02 nostettujen kanteiden perusteltavuus*

105 Kantajat vetoavat kannekirjelmissään viiteen kanneperusteeseen. Ne ovat kuitenkin luopuneet ensimmäisestä perusteesta, jonka mukaan kyseiset toimenpiteet ovat yleisiä ja jonka mukaan ne eivät ole EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea (ks. edellä 72 kohta).

106 Toisessa kanneperusteessaan ne väittävät, että kyseisiä verovapautusjärjestelmiä olisi täytynyt pitää olemassa olevina tukina eikä uusina tukina. Kolmannen perusteen mukaan EY 88 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 659/1999 17–19 artiklaa on rikottu siitä syystä, että komission olisi pitänyt soveltaa olemassa olevaa tukea koskevaa menettelyä. Neljännen perusteen mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa on rikottu siitä syystä, että kyseiset järjestelmät eivät ole yhteismarkkinoille soveltumatonta toimintatukea, vaan investointi- tai työllistämistukea. Viidennessä kanneperusteessaan kantajat väittävät, että kyseisten tukien takaisinperintävelvollisuuteen liittyy menettelyvirhe ja oikeusvarmuuden periaatteen, hyvän hallintotavan periaatteen, luottamuksensuojan periaatteen sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaaminen. Lopuksi kantajat väittävät vastineissaan, että asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohtaa on rikottu siitä syystä, että komission olisi pitänyt muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään mainita Espanjan viranomaisten kanssa pidetyt kokoukset.

1. Toinen kanneperuste, jonka mukaan kyseiset tukijärjestelmät ovat olemassa olevaa tukea

107 Toinen kanneperuste jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa perustuu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan rikkomiseen; toinen osa perustuu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdan rikkomiseen.

a) Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan rikkomiseen

Asianosaisten lausumat

108 Kantajien mukaan komission olisi pitänyt katsoa, että verovapautusjärjestelmät olivat voimassa olevaa tukea, koska asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan mukaan ne eivät voimaantuloajankohtanaan olleet tukijärjestelmiä ja koska niistä oli sittemmin tullut tukijärjestelmiä yhteismarkkinoilla tapahtuneen kehityksen vuoksi, eikä kyseinen jäsenvaltio ollut muuttanut niitä.

109 Kantajat väittävät ensinnäkin, että komissio on hiljaisesti katsonut, etteivät verovapautusjärjestelmät voimaantuloajankohtanaan olleet valtiontukea.

110 Kantajien mukaan komissiolla ei näistä järjestelmistä vuonna 1994 tiedon saatuaan ollut mitään velvollisuutta lopettaa alustavaa tutkintavaihetta EY 249 artiklassa tarkoitetulla päätöksellä, ja se saattoi pelkällä hiljaisuudellaan ilmaista myönteisen kantansa, jonka mukaan tutkitut toimenpiteet eivät olleet tukea.

111 Ilmoitettuja toimenpiteitä koskevaa tämänsuuntaista oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa myös sellaisten ilmoittamatta jääneiden toimenpiteiden alustavassa tutkinnassa, jotka ovat komission tiedossa. Oikeuskäytäntö, jossa komissio on velvoitettu aloittamaan muodollinen tutkintamenettely, kun se epäilee kansallisen toimenpiteen yhteensoveltuvuutta yhteismarkkinoiden kanssa, tarkoittaa lisäksi tällaisen päätöksen puuttumisen merkitsevän lähtökohtaisesti sitä, että komissio pitää kyseistä toimenpidettä yhteisön oikeuden mukaisena.

112 Komission jäsenvaltioille 4.3.1991 osoittamassa tiedonannossa SG(91) D/4577 (tiedonanto jäsenvaltioille tukisuunnitelmista ilmoitettaessa sovellettavasta menettelystä ja EY:n perustamissopimuksen [88] artiklan 3 kohdan vastaisesti annettuun tukeen sovellettavasta menettelystä; jäljempänä vuoden 1991 tiedonanto) vahvistetaan, ettei komissio katso olevansa velvollinen tekemään päätöstä alustavan tutkinnan päätteeksi, jos jäsenvaltio vastaa tyydyttävästi sen tietojensaantipyyntöön. Tuosta samasta tiedonannosta ilmenee lisäksi, että kilpailukysymyksistä vastaava komission jäsen vain ehdottaa komissiolle, ettei se ryhtyisi tutkittavaa toimenpidettä koskeviin toimenpiteisiin, kun hänellä ei ole minkäänlaisia epäilyjä sen yhteensoveltuvuudesta. Tällaiselle ”menettelyn lopettamiselle asian käsittelyä jatkamatta” on ominaista se, ettei lopullista päätöstä tehdä.

113 EY 232 artikla ei estä tällaista menettelytapaa. Kantajien mukaan kansallisilla viranomaisilla ei ole asiavaltuutta laiminlyöntikanteen nostamiseen pakottaakseen komission tekemään päätöksen sellaisesta kantelusta, joka ei ole niiden tekemä.

114 Tämän jälkeen kantajat täsmentävät, minä ajankohtana komission on katsottava lopettaneen alustavan tutkintamenettelyn asian käsittelyä jatkamatta. Ne toteavat tästä, että ennen asetuksen N:o 659/1999 voimaantuloa komissiolle ei asetettu määräaikaa missään säännöksessä. Oikeuskäytännössä on kuitenkin johdettu oikeusvarmuuden periaatteesta komission velvollisuus ottaa kantaa asiaan kohtuullisessa ajassa. Kun alustavan tutkintamenettelyn luonne otetaan huomioon, se pitäisi lopettaa kohtuullisessa ajassa. Komissio on itsekin myöntänyt tämän. Kantajien mukaan komissiolla on velvollisuus toimia huolellisesti myös silloin, kun kansallisia toimenpiteitä ei ole sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetun tiedonannon perusteella ilmoitettu.

115 Kantajat katsovat komission tällaisessa yhteydessä sekä hiljaisesti että nimenomaisesti myöntäneen, että verovapautusjärjestelmiä ei pidetä valtiontukena.

116 Ne huomauttavat, että komissio oli 25.5.1994 päivätyssä tietojensaantipyynnössään ilmoittanut Espanjan viranomaisille, että sillä oli velvollisuus aloittaa muodollinen tutkintamenettely, jos vastausta ei annettaisi tai jos se olisi riittämätön. Komissio ei kuitenkaan aloittanut tätä menettelyä saatuaan 30.9.1994 vastauksen, jossa Espanjan kuningaskunta kiisti verovapautusjärjestelmien olevan valtiontukea. Kantajat päättelevät tästä komission katsoneen, että tämä vastaus oli riittävä ja että kyseiset järjestelmät eivät olleet EY 87 artiklassa tarkoitettua valtiontukea.

117 Kantajat katsovat, että edellä esitettyä voi tukea 18.7.1995 päivätty kirje, jonka komissio osoitti vuoden 1994 kantelun tekijöille ilmoittaakseen niille niistä toimenpiteistä, joihin se kantelun vuoksi aikoi ryhtyä, ja josta niiden mukaan ilmenee, että kyseiset verovapautusjärjestelmät eivät olleet valtiontukea.

118 Muidenkin seikkojen nojalla voidaan otaksua, että komissio hyväksyi hiljaisesti sen, etteivät verovapautusjärjestelmät olleet valtiontukea. Komissio ei ensinnäkään ollut julkaissut virallisessa lehdessä tiedonantoa ilmoittaakseen ulkopuolisille verovapautusjärjestelmien ennenaikaisuudesta. Toiseksi komissio myöntää kirjelmissään, että verovapautusjärjestelmien tutkinta oli viivästynyt. Kansallisia viranomaisia ei ollut millään tavoin moitittu tästä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä tai riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä. Kolmanneksi komission Espanjan viranomaisille 3.2.2000 osoittamassa tietojensaantipyynnössä ei mainittu vuoden 1994 kantelua. Sitä vastoin siitä ilmenee, että komissio aikoi tutkia Álavan alueen verovapautusjärjestelmän päätöksestä 1999/718 lähtien (ks. edellä 68 kohta). Tuossa kirjeessä ei muutoinkaan kehotettu antamaan tietoja kyseisillä toimenpiteillä tuetuista yrityksistä; noilla tiedoilla ei myöskään ollut mitään merkitystä väitetyn tukijärjestelmän kannalta, sillä sitä arvioidaan abstraktisti. Neljänneksi muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös ei liittynyt sen enempää vuoden 1994 kanteluunkaan. Sitä vastoin se perustui

komission tiedonantoon valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen (EYVL 1998, C 384, s. 3; jäljempänä yritysten verotuesta vuonna 1998 annettu tiedonanto).

119 Toisaalta se, että komissio teki Álavan, Biskajan ja Guipúzcoan historiallisia alueita koskevia muita päätöksiä vuoden 1994 jälkeen, ei millään tavalla muuta sitä seikkaa, että alun perin se oli katsonut, etteivät verovapautusjärjestelmät olleet valtiontukea. Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös ja riidanalaiset lopulliset päätökset osoittavat komission mielivallan, varsinkin kun se ei ollut perustellut vuoden 1996 järjestelmille, joilla otettiin käyttöön veronhyvityksen ja veroperusteen alentamisen kaltaisia veroetuuksia, myönnettyä etuuskohtelua siitäkään huolimatta, että se oli katsonut näiden viimeksi mainittujen olleen vähemmän ”aggressiivisia” kuin nyt käsillä olevat vuoden 1993 järjestelmät.

120 Kantajat vetoavat vastineessaan useisiin eri seikkoihin, jotka niiden mukaan osoittavat, että komissio oli hylännyt vuoden 1994 kantelun nimenomaisesti sillä perusteella, että verovapautusjärjestelmät eivät olleet valtiontukea.

121 Espanjan senaatissa 22.4.1997 käydyistä keskusteluista (Boletín Oficial de las Cortes Generales, 28.4.1997, nro 204, 681/000550) ilmenee, että kilpailukysymyksistä vastaava komission jäsen oli 17.3.1997 pidetyssä kokouksessa vahvistanut Comunidad autónoma de La Riojan valtuuskunnalle, että vuoden 1994 kantelu ”ei kuulunut Euroopan unionin vaan kyseisen jäsenvaltion toimivaltaan”. Myös eräästä internetissä 24.10.2002 julkaistusta lehtiartikkelista ilmenee, että tuota kantelua ei lisäksi ollut otettu huomioon. Näistä kahdesta seikasta kantajat päättelevät, että Comunidad autónoma de La Rioja osallistui vuoden 1994 kantelun tekemiseen ja että komissio hylkäsi sen nimenomaisesti siitä syystä, että koska verovapautusjärjestelmät eivät olleet valtiontukea, kantelu ei kuulunut yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Kantajat päättelevät komission Ramondínille myönnetystä tuesta tekemästä päätöksestä, että tuosta tuesta tehdyn kantelun yhteydessä Comunidad autónoma de La Rioja oli luopunut kiistämästä historiallisen alueen säännöstön 22/1994 (Álava), kun sitä tarkasteltiin erikseen, yhteensoveltuvuutta valtiontukioikeuden kanssa. Ne katsovat, että tämä kannan muutos selittyy vuoden 1994 kantelun yllä mainitulla hylkäämisellä. Komissio ei ollut Álavan, Biskajan ja Guipúzcoan historiallisten alueiden eri verojärjestelmiä vastaan vuodesta 1997 lähtien toteuttamissaan toimenpiteissä koskaan millään tavoin viitannut tuohon kanteluun tai siihen, että sen tutkimista olisi sopivaisuussyistä lykätty. Komissio ei ollut maininnut sitä varsinkaan niissä

huomautuksissa, jotka se oli jättänyt ennakkoratkaisukysymyksiin, jotka eräs Espanjan tuomioistuin oli esittänyt asioissa, jotka johtivat yhteisöjen tuomioistuimen presidentin yhdistetyissä asioissa C-400/97–C-402/97, Juntas Generales de Guipúzcoa ym., 16.2.2000 antamaan määräykseen (Kok., s. I-1073), joka koski kyseistä kolmea verovapautusjärjestelmää. Samoin päätöksessä aloittaa niitä koskeva muodollinen tutkintamenettely viitattiin vain 5.1.2000 tehtyyn kanteluun.

122 Näin ollen ei komission vuoden 1994 kantelun tekijöille 18.7.1995 osoittama eikä myöskään 19.1.1996 päivätty kirje, jossa se pyysi Espanjan viranomaisilta uusia tietoja, voi estää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta toteamasta, että kilpailukysymyksistä vastaava komission jäsen oli vuonna 1997 vahvistanut edellä mainitun kantelun tulleen hylätyksi. Päinvastoin 18.7.1995 päivätyssä kirjeessä ilmoitettiin nimenomaisesti, että päätös tultaisiin tekemään ja että siitä ilmoitettaisiin kantelijoille.

123 Kantajien mukaan komissio on siis katsonut, että kyseiset toimenpiteet eivät voimaantullessaan olleet valtiontukea.

124 Toiseksi kantajat väittävät, että riidanalaiset päätökset voidaan selittää ainoastaan valtiontuen alan politiikan kehittymisellä, mikä oli johtanut tiettyjen verotuksellisten toimenpiteiden tutkintaperusteiden muuttumiseen. Ne vetoavat siis asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitetun yhteismarkkinoiden kehityksen olemassaoloon.

125 Ne korostavat, että asetusta N:o 659/1999 koskevassa esityksessä ei säädetty sellaisesta voimassa olevien tukien ryhmästä, jota sen 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa sittemmin tarkoitettiin. Ne katsovat, että tämä säännös on lisätty jälkikäteen juuri komission valtiontukialan politiikassa tapahtuneiden muutosten huomioon ottamiseksi. Kyseisen asetuksen neljännestä perustelukappaleesta ilmenee lisäksi, että tuossa säännöksessä tarkoitetaan tosiasiallisesti komission valtiontukialan politiikan kehi-

tystä, ja tästä kantajat päättelevät, että yhteismarkkinoiden kehitys tarkoittaa samaa kuin valtiontukialan politiikan kehitys.

126 Kantajien mukaan neuvostossa ja neuvostoon kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselmasta, joka annettiin 1.12.1997 ja joka koskee yritysverotukseen sovellettavia menettelysääntöjä (EYVL 1998, C 2, s. 1), ilmenee, että komissio on ilmaissut siinä tahtonsa tutkia uudelleen jäsenvaltioissa voimassa olevat verojärjestelmät ja että se on näin ilmoittanut niitä koskevien arviointiperusteiden muuttuvan. Tämän vahvistaa yritysten verotuesta vuonna 1998 annettu komission tiedonanto, jossa komissio toteaa tutkivansa verojärjestelmät ”uudelleen tapaus tapaukselta” sen ”perusteella”. Ne lisäävät, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä viitataan nimenomaisesti tähän tiedonantoon.

127 Ne katsovat, että päätös 93/337, johon komissio vetoaa, ei ole pätevä esimerkki. Niiden mukaan nimittäin komissio piti vuoden 1998 veronhyvityksiä, joista päätöksessä 93/337 on kyse, valikoivina toimenpiteinä, sillä niitä sovellettiin vain tiettyihin toimintoihin. Komissio ei soveltanut investoinnin vähimmäismäärään liittyvää perustetta. Tässä asiassa kyseessä olevilla verovapautustoimilla ei sitä vastoin suljeta pois mitään toimintaa ja niitä voitiin siis vuonna 1993 perustellusti pitää yleisinä toimenpiteinä.

128 Ne vetoavat myös valtiontukiohjelmasta, jonka Belgia on toteuttanut Belgiassa sijaitsevien koordinointikeskusten hyväksi, 17.2.2003 tehtyyn komission päätökseen 2003/755/EY (EUVL L 282, s. 25), jossa komissio niiden mukaan on myöntänyt, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa sovelletaan tilanteessa, jossa komissio alun perin katsoo, ettei tietty toimenpide ole tukea, mutta muuttaa sitten arviointiaan katsoen, että se onkin tukea.

129 Kantajat katsovat siis, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettua valtiontuen alan politiikan kehitystä on tapahtunut.

130 Kolmanneksi ne korostavat, että kyseisiä verotuksellisia toimenpiteitä ei ole muutettu.

131 Ne päättelevät, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on kieltäytynyt pitämästä kyseisiä toimenpiteitä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena.

132 Komissio vaatii Comunidad autónoma de La Riojan tukemana, että kanneperusteen ensimmäinen osa hylätään.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

133 Aluksi on syytä muistuttaa, että perustamissopimuksessa on otettu käyttöön eri menettelyt sen mukaan, onko tuki voimassa olevaa tukea vai uutta tukea. Uudet tuet on ilmoitettava ennalta komissiolle EY 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti, eikä niitä saa toteuttaa, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös, kun taas voimassa olevat tuet voidaan EY 88 artiklan 1 kohdan mukaisesti panna sääntöjen mukaisesti täytäntöön niin kauan kuin komissio ei ole todennut niitä yhteismarkkinoille soveltumattomiksi (asia C-387/92, Banco Exterior de España, tuomio 15.3.1994, Kok., s. I-877, 20 kohta). Voimassa olevista tuista voidaan näin ollen tarvittaessa tehdä ainoastaan niiden yhteismarkkinoille soveltumattomuutta koskeva päätös, jolla on oikeusvaikutuksia tulevaisuudessa (edellä 68 kohdassa mainittu asia Demesa, tuomion 172 kohta).

134 Asetuksen N:o 659/1999, joka tuli voimaan 16.4.1999 ja joka siis oli sovellettavissa riidanalaisten lopullisten päätösten tekoajankohtana, 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa todetaan, että voimassa olevia tukia ovat tuet, ”joiden voidaan katsoa olevan voimassa olevia tukia, koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä”.

135 Kantajat väittävät, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa mainitut kolme edellytystä täyttyvät. Komissio katsoi, että kaksi ensimmäistä edellytystä, joiden mukaan ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta, eivät täyty tässä asiassa (ks. päätöksen 2003/28 78 perustelukappale ja päätöksen 2003/192 74 perustelukappale).

136 On syytä tutkia, onko komissio ollut oikeassa katsoessaan, etteivät nämä edellytykset täyty tässä asiassa.

137 Kantajat väittävät ensimmäisestä edellytyksestä komission sekä hiljaisesti että nimenomaisesti myöntäneen, että kyseiset järjestelmät eivät käyttöönottohetkellään olleet valtiontukea.

138 Ensiksi kantajat väittävät vastineessaan, että komissio on nimenomaisesti hylännyt vuoden 1994 kantelun.

139 Asiakirjoista kuitenkin ilmenee, että komissio jatkoi tutkimuksiaan vuoden 1994 kantelun jälkeen (ks. edellä 21 kohta ja sitä seuraavat kohdat) nimenomaista päätöstä kuitenkaan tekemättä.

140 Komissio nimittäin ilmoitti 18.7.1995 päivätyllä kirjeellä kantelijoille jatkavansa Espanjan verojärjestelmän ja jäsenvaltioissa voimassa olevien, verotuksellisen itsemääräämisvallan alaisten järjestelmien tarkastelua ottaen huomioon muun muassa eri jäsenvaltioissa käynnissä olevan liittovaltioistumisen. Se totesi, että sen yksiköt keräsivät tarpeellisia tietoja, että se päättäisi niiden kantelun kohtalosta noiden kysymysten tultua selvitetyiksi ja että se ilmoittaisi niille päätöksestään. Tämän osoittaa selvästi, että komissio jatkoi kantelun tutkimista ja ettei se vielä tuolloin ollut tehnyt päätöstä.

141 Samoin 19.1.1996 päivätyllä kirjeellä komissio ilmoitti Espanjan kuningaskunnalle, että se tutkii kyseisten verosäännösten kilpailuvaikutukset, ja se pyysi siltä tietoja kyseisillä toimenpiteillä tuetuista yrityksistä. Siitä riippumatta, oliko komissiolle annettu tähän vastausta, mistä asianosaiset ovat eri mieltä, on syytä todeta tämän kirjeen joka tapauksessa osoittavan, että komissio ei tuolloin ollut ottanut kantaa kyseisiin järjestelmiin (ks. vastaavasti ja analogisesti asia T-95/96, Gestevisión Telecinco v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok., s. II-3407, 88 kohta).

142 Lopuksi on syytä todeta, että espanjalaisen senaattorin Espanjan hallitukselle esittämän, 17.3.1997 pidettyä kokousta koskevan kysymyksen teksti ei ole peräisin komissiosta ja että se osoittaa vain sen, että kilpailukysymyksistä vastaavan komission jäsenen pitämiksi väitettyjä puheita on käsitelty kansallisessa kansanedustuslaitoksessa. Tällaista seikkaa ei voida pitää komission nimenomaisena kannanottona, olipa se sisällöltään millainen hyvänsä.

143 Myöskään lehtiartikkelilla tai valittajien tai komission muissa menettelyissä osoittamaa asennetta koskevilla kantajien päätelmillä ei voida osoittaa sellaisen päätöksen olemassaoloa, jonka komissio kantajien mukaan on tässä asiassa tehnyt.

144 Näin ollen on syytä todeta, ettei yksikään esitetyistä asiakirjoista ole jäsenvaltiolle osoitettu päätös ja ettei yhdenkään esitetyn seikan nojalla voida katsoa, että olisi olemassa komission selvä ja nimenomainen kannanotto (ks. vastaavasti asia T-351/02, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-1047, 46–49 kohta).

145 Näin ollen asiassa ei ole näytetty toteen, että komissio olisi tehnyt nimenomaisen päätöksen siitä, että kyseiset järjestelmät eivät niiden käyttöönottohetkellä olleet valtiontukea.

146 Toiseksi kantajat väittävät, että komissiolla ei ollut velvollisuutta lopettaa alustavaa tutkintavaihetta EY 249 artiklassa tarkoitetulla päätöksellä ja että se saattoi pelkällä vaikenemisellaan ilmaista kantansa, jonka mukaan kyseiset verojärjestelmät eivät olleet tukea.

147 Tällaista tulkintaa ei voida hyväksyä.

148 On nimittäin syytä muistuttaa, että pelkällä toimielimen toimettomuudella ei voi olla sitovia oikeusvaikutuksia, jotka vaikuttaisivat kantajan etuihin, ellei tällaisesta seurauksesta säädetä nimenomaisesti yhteisön oikeussäännössä. Yhteisön oikeuden mukaan toimielimen toimettomuus vastaa tietyissä erityistapauksissa päätöstä, jos kyseistä toimielintä on kehotettu tekemään ratkaisu eikä se määrittele kantaansa tietyn määräajan kuluessa. Jos tällaisia nimenomaisia säännöksiä, joissa säädettäisiin määräajasta, jonka päätyttyä implisiittisen päätöksen on katsottava syntyneen, ja joissa määriteltäisiin tämän päätöksen sisältö, ei ole olemassa, toimielimen toimettomuutta ei voida rinnastaa päätökseen, koska muussa tapauksessa vaarannettaisiin perustamissopimuksella käyttöön otettu oikeussuojajärjestelmä (yhdistetyt asiat T-190/95–T-45/96, Sodima v. komissio, tuomio 13.12.1999, Kok., s. II-3617, 31 ja 32 kohta).

149 Tässä asiassa on kiistatonta, että kyseisiä vuonna 1993 käyttöön otettuja verojärjestelmiä ei ole ilmoitettu komissiolle.

150 Valtiontuen alalla sovellettavissa säännöissä ei määrätä, että komission vaikeneminen merkitsisi hiljaista päätöstä siitä, ettei kyse ole tuesta, etenkään silloin kun kyseisiä toimenpiteitä ei ole ilmoitettu komissiolle. Komissiolla, jolla on yksinomainen toimivalta todeta tuen mahdollinen soveltumattomuus yhteismarkkinoille, on valtion toimenpidettä koskevan alustavan tutkintavaiheen päätteeksi velvollisuus tehdä asianomaiselle jäsenvaltiolle osoitettu päätös, jossa todetaan joko, ettei tukea ole olemassa tai että se on yhteensoveltuva taikka että EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn muodollisen tutkintamenettelyn aloittaminen on tarpeen (edellä 141 kohdassa mainittu asia Gestevisión Telecinco v. komissio, tuomion 53–55 kohta).

151 Tällainen päätös, joka lisäksi annetaan tiedoksi jäsenvaltiolle, ei näin ollen voi olla hiljainen eikä perustua siihen, että komissio on vaiennut tietyn ajan.

152 Tässä asiassa ei siis voida myöntää, että komissio olisi voinut tehdä hiljaisen päätöksen, jonka perusteella kyseiset verojärjestelmät eivät olisi olleet tukea käyttöönottohetkellään.

153 Pelkästään siitä, että komissio ei suhteellisen pitkän ajan kuluttuakaan ole aloittanut tiettyä valtiollista toimenpidettä koskevaa tutkintamenettelyä, ei voi yksinään seurata, että tälle toimenpiteelle olisi annettava voimassa olevan tuen objektiivinen luonne, mikäli kyseessä on tuki. Tältä osin mahdollisesti vallinneen epävarmuuden voidaan korkeintaan katsoa synnyttäneen edunsaajille perustellun luottamuksen, joka estää aiemmin maksetun tuen takaisinperinnän (yhdistetyt asiat T-195/01 ja T-207/01, Government of Gibraltar v. komissio, tuomio 30.4.2002, Kok., s. II-2309, 129 kohta).

154 Kantajat eivät ole myöskään kehottaneet komissiota ottamaan kantaa vuoden 1994 kanteluun, mistä olisi kahden kuukauden pituisen määräajan kuluttua seurannut mahdollisuus EY 230 artiklan mukaisen laiminlyöntikanteen nostamiseen, sillä kantajat olisivat, toisin kuin ne itse väittävät (ks. edellä 113 kohta), voineet nostaa tällaisen kanteen samoin kuin ne ovat voineet nostaa tämänkin kanteen saadakseen komission lopulliset päätökset kumotuiksi (ks. vastaavasti asia C-68/95, T. Port, tuomio 26.11.1996, Kok., s. I-6065, 59 kohta).

155 Minkäänlaista hiljaista päätöstä siitä, ettei tukea ole olemassa, ei näin ollen voida katsoa tehdyn siitä syystä, että komissio vaikeni nyt esillä olevassa asiassa.

156 Tätä arviointia eivät muuta kantajan lausumat, jotka perustuvat ensinnäkin oikeuskäytäntöön, toiseksi komission menettelyyn nyt esillä olevassa asiassa ja kolmanneksi komission tiedonantojen tiettyihin määräyksiin.

157 Ensinnäkin kantajien viittaama oikeuskäytäntö (asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 45 kohta ja asia T-82/96, ARAP ym. v. komissio, tuomio 17.6.1999, Kok., s. II-1889, 28 kohta) koskee tilanteita, joissa komissio oli tehnyt nimenomaiset päätökset, eikä sillä siis ole merkitystä nyt esillä olevassa asiassa. Myöskään yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 102/73, Lorenz, 11.12.1973 antamaa tuomiota (Kok., s. 1471), jota sovelletaan ilmoitetun tuen ollessa kysymyksessä, ei voida soveltaa ilmoittamatta jääneeseen tukeen, josta nyt on kyse (asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok., s. I-3547, 46–48 kohta; asia C-99/98, Itävalta v. komissio, tuomio 15.2.2001, Kok., s. I-1101, 32 kohta; ks. edellä 141 kohdassa mainittu asia Gestevisión Telecinco v. komissio, tuomion 77 ja 78 kohta ja asia T-171/02, Regione autónoma della Sardegna v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2123, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

158 Toiseksi myös komission menettelystä esitetyt väitteet on hylättävä.

159 Siihen, ettei 30.9.1994 päivättyyn Espanjan kuningaskunnan vastaukseen reagoitu tai siihen, että komissio oli kirjelmissä myöntänyt kyseisten verojärjestelmien tutkinnan viivästyneen, ei voida tehokkaasti vedota sen osoittamiseksi, että komissio olisi tehnyt päätöksen, jossa myönnettäisiin, ettei tukea tässä asiassa ollut olemassa. Lisäksi ja toisin kuin kantajat väittävät, komission valittajille osoittama, 18.7.1995 päivätty kirje (ks. edellä 26 kohta) osoittaa komission jatkaneen tarkasteluaan, eikä se voi johtaa katsomaan, että se olisi tehnyt hiljaisen päätöksen, jonka perusteella kyseiset verojärjestelmät eivät olisi olleet tukijärjestelmiä käyttöönottohetkellään.

160 Kantajat väittävät lisäksi, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä viitataan vain 5.1.2000 (ks. edellä 31 kohta) mutta ei vuonna 1994 tehtyyn kanteluun.

161 Tästä on syytä todeta, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös koskee kolmea riidanalaista verojärjestelmää mutta siinä ei mainita vuoden 1994 kantelua. Komissio nimittäin teki tuon päätöksen sellaisen erään yrityksen kilpailijoiden 5.1.2000 tekemän kantelun johdosta, jolle oli myönnetty vapautus yhtiöverosta.

162 Se seikka, ettei vuoden 1994 kantelua ole mainittu muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä, ei voi merkitä sitä, että olemassa olisi komission hiljainen päätös, jossa myönnettäisiin, että kyseiset järjestelmät eivät olleet valtiontukea, sillä kuten edellä on muistutettu (ks. edellä 152 kohta), tällainen päätös ei voi olla hiljainen.

163 Väite, jonka mukaan komissio oli tehnyt kantajien käyttöön ottamia muita verojärjestelmiä koskevia päätöksiä vuoden 1994 kantelun jälkeen ja jonka mukaan riidanalaiset päätökset ovat mielivaltaisia, on sekin hylättävä, koska sillä ei ole merkitystä voimassa olevan tuen käsitettä koskevan kanneperusteen kannalta katsoen.

164 Kolmanneksi väitteitä ei voida perustaa myöskään sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annettuun tiedonantoon ja vuoden 1991 tiedonantoon.

165 Sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa muistutetaan nimittäin sitä vastoin velvollisuudesta ilmoittaa tuki, ja siinä todetaan muun muassa, että sääntöjenvastaisesti, ”toisin sanoen siten, ettei komissio ole tehnyt lopullista päätöstä sen yhteensoveltuvuudesta”, myönnetyn tuen saaja saattaa joutua palauttamaan tuen. Tässä tiedonannossa todetaan tosin myös, että heti kun komissio saa tietoonsa, että jäsenvaltio on toteuttanut sääntöjenvastaisia tukitoimia, se julkaisee Euroopan unionin virallisessa lehdessä erityisen ilmoituksen varoittaen tuen mahdol-

lisia saajia sen ennenaikaisuudesta (ks. edellä 11 kohta). Tästä ei kuitenkaan edellä mainittu oikeuskäytäntö huomioiden (edellä 148 kohdassa mainittu asia Sodima v. komissio) voida päätellä, että tällaisen ilmoituksen julkaisematta jättäminen voitaisiin samaistaa hiljaiseen päätökseen, jonka mukaan tukea ei ole olemassa.

166 Väitteitä ei voida perustaa myöskään kantajien mainitsemaan vuoden 1991 tiedonantoon (ks. edellä 112 kohta). Tässä tiedonannossa todetaan nimittäin, että jäsenvaltion vastauksen ollessa epätyydyttävä, komissio ”varaa itselleen” mahdollisuuden käyttää tiettyjä valtuuksia (se määrää kyseisten toimenpiteiden toimeenpanon keskeytettäväksi tai kehottaa ilmoittamaan huomautukset ja tiedot, jotka ovat tarpeen yhteismarkkinoille soveltuvuuden arvioimiseksi), ja lopuksi siinä todetaan, että komissio aikoo käyttää edellä mainittuja valtuuksia kaikissa niissä tapauksissa, joissa se osoittautuu tarpeelliseksi, saadakseen valtiontukialan säännösten rikkomisen lakkaamaan. Tästä tiedonannosta ei siis mitenkään ilmene, että sitä, ettei komissio anna muodollista vastausta, voitaisiin pitää sen hiljaisena päätöksenä, jonka mukaan kyseisiä toimenpiteitä ei voida pitää tukena.

167 Tästä seuraa, että väite, jonka mukaan komissio olisi hiljaisesti hylännyt vuoden 1994 kantelun, ja myöntänyt, että kyseiset järjestelmät eivät olleet valtiontukijärjestelmiä, on hylättävä.

168 Edellä olevasta seuraa, ettei sellaisen komission päätöksen olemassaoloa, jossa myönnettäisiin, että kyseiset järjestelmät eivät käyttöönottohetkellään olleet valtiontukea, ole näytetty toteen.

169 Koska tämä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa asetettu ensimmäinen edellytys ei täyty, kyseisiä toimenpiteitä ei voida pitää tässä säännöksessä tarkoitettuna voimassa olevana tukena.

170 Tästä seuraa, että toista edellytystä koskevat lausumat, joilla pyritään osoittamaan, että kyseiset toimenpiteet ovat muuttuneet tueksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta, ovat tehottomia.

171 Joka tapauksessa on katsottava, ettei kantajien lausumia, jotka koskevat asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan toista edellytystä, voida hyväksyä.

172 Kantajat väittävät asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdasta ja sen neljännestä perustelukappaleesta ilmenevän, että käsite yhteismarkkinoiden kehitys tarkoittaa samaa kuin käsite valtiontukialan politiikan kehitys (ks. edellä 125 kohta).

173 On syytä muistuttaa, että käsitteellä ”yhteismarkkinoiden kehitys” voidaan ymmärtää tarkoitettavan taloudellisten ja oikeudellisten olosuhteiden muutosta kyseisen toimenpiteen kohteena olevalla alalla (yhdistetyt asiat C-182/03 ja C-217/03, Belgia ja Forum 187 v. komissio, tuomio 22.6.2006, Kok., s. I-5479, 71 kohta). Tällainen muutos voi olla seurausta alun perin kilpailulta suljettujen markkinoiden avaamisesta (asia T-288/97, Regione autónoma Friuli-Venezia Giulia v. komissio, tuomio 4.4.2001, Kok., s. II-1169, 89 kohta).

174 Tämä käsite ei sitä vastoin koske tilannetta, jossa komissio muuttaa, kuten nyt esillä olevassa asiassa, arviointiaan pelkästään perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen tiukemman soveltamisen perusteella (edellä 173 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Belgia ja Forum 187 v. komissio, tuomion 71 kohta). Tästä on syytä muistuttaa, että tietyn valtion toimenpiteen luonne uutena tai voimassa olevana tukena ei voi riippua komission subjektiivisesti tekemästä arvioinnista, ja että se on määritettävä kaikesta aiemmasta hallintokäytännöstä riippumatta (edellä 153 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Government of Gibraltar v. komissio, tuomion 121 kohta; yhdistetyt asiat T-269/99, T-271/99 ja T-272/99, Diputación Foral de Guipúzcoa ym. v. komissio, tuomio 23.10.2002, Kok., s. II-4217, 80 kohta ja yhdistetyt asiat T-346/99–T-348/99, Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, tuomio 23.10.2002, Kok., s. II-4259, 84 kohta).

175 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettua ”yhteismarkkinoiden kehitystä” ei voi olla pelkästään se, että valtiontukialan politiikan todetaan kehittyneen, koska itse valtiontuen objektiivista käsitettä, sellaisena kuin se ilmenee EY 87 artiklasta, ei ole muutettu.

176 Yksikään kantajien tässä asiassa esittämä, valtiontukialan politiikan kehittymistä koskeva lausuma ei kuvaa asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettua ”yhteismarkkinoiden kehitystä”.

177 Kantajat vetoavat nimittäin valtiotukialan politiikan kehittymistä koskevien lausumiensa tueksi siihen, että Euroopan unionin neuvosto antoi 1.12.1997 yritysverotukseen sovellettavat menettelysäännöt (ks. edellä 126 kohta).

178 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tästä, että jäsenvaltiot sitoutuivat poistamaan asteittain verotuksellisista toimenpiteistä tietyt haitallisiksi määritellyt kohdat, kun taas komissio ilmaisi aikomuksensa tarkastella tai tarkastella uudelleen jäsenvaltioissa voimassa olevia verojärjestelmiä valtiontukia koskeviin sääntöihin nähden (menettelysääntöjen D ja J kohta).

179 Toisin kuin kantajat väittävät, menettelysäännöissä ei ilmoiteta minkäänlaisia muutoksia valtiontuen käsitteen arviointiperusteisiin, eivätkä kantajat lisäksi ole esittäneet minkäänlaisia tätä väitettä tukevia seikkoja.

180 Kantajat vetoavat myös yritysten verotuesta vuonna 1998 annettuun tiedonantoon, jossa niiden mukaan ilmoitetaan, että verojärjestelmät tullaan tutkimaan uudelleen tapaus tapaukselta (ks. edellä 126 kohta).

181 Tässä yritysten verotuesta vuonna 1998 annetussa tiedonannossa, joka tukeutuu laajalti yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja jossa selvennetään EY 87 ja EY 88 artiklan soveltamista verotuksellisiin toimenpiteisiin, komissio ei kuitenkaan ilmoita muuttavansa verotuksellisia toimenpiteitä koskevia arviointiperusteita EY 87 ja EY 88 artiklaan nähden (ks. vastaavasti edellä 174 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Diputación Foral de Guipúzcoa ym. v. komissio, tuomion 79 kohta ja yhdistetyt asiat Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, tuomio 23.10.2002, 83 kohta).

182 Kantajat korostavat lisäksi, että komissio on päätöksessä 93/337 soveltanut valikoivuusperustetta, joka eroaa tässä asiassa sovelletusta perusteesta (ks. edellä 127 kohta).

183 Komissio on päätöksessä 93/337 muun muassa korostanut, että verotuksellisia toimenpiteitä sovellettiin vain tiettyihin yrityksiin ja että niitä ei myönnetty tietyille toiminnoille (päätöksen III kohta). Riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä komissio on käyttänyt perustana erilaista valikoivuusperustetta, joka liittyy tietyn määrän ylittävään vähimmäisinvestointiin.

184 EY 87 artiklan 1 kohdan mukaan on päätettävä, suositaanko kansallisella toimenpiteellä toteutetun oikeudellisen järjestelmän puitteissa ”jotakin yritystä tai tuotannonalaa” suhteessa muihin yrityksiin tai tuotannonaloihin. Kyse on objektiivisesta käsitteestä, jota on arvioitava erilaisten valikoivuusperusteiden mukaan mutta kuitenkin siten, ettei siitä pidä päätellä valtiontuen valikoivuuden arviointiperusteiden muuttuneen.

185 Näin ollen esitettyjen lausumien perusteella ei voida päätellä, että niitä valikoivuutta koskevia arviointiperusteita, joita komissio sovelsi, kun se arvioi verotuksellisia toimenpiteitä EY 87 artiklan 1 kohdan kannalta katsoen, olisi muutettu riidanalaisten verotuksellisten toimenpiteiden käyttöönoton jälkeen (ks. vastaavasti edellä 174 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Diputación Foral de Guipúzcoa ym. v. komissio, tuomion 79 kohta).

186 Vaikka lisäksi oletettaisiinkin, että kantajat olisivat osoittaneet komission muuttaneen tuen määrittämisen arvioinnissa sovellettavia perusteita, väitettä, jonka mukaan kyseiset verotukselliset toimenpiteet olivat voimassa, ei voida hyväksyä. Ei nimittäin ole näytetty toteen, että komission soveltamien valikoivuusperusteiden väitetty muutos olisi seurausta asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitetusta ”yhteismarkkinoiden kehityksestä”. Tältä osin on muistutettava, ettei tämä käsite koske tilannetta, jossa komissio muuttaa arviointiaan pelkästään perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen tiukemman soveltamisen perusteella (edellä 173 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Belgia ja Forum 187 v. komissio, tuomion 71 kohta).

187 Päätöksellä 2003/755, johon kantajat vetoavat, ei ole merkitystä. Tuossa päätöksessä kyseessä ollut toimenpide oli voimassa oleva tuki, koska se oli ilmoitettu ja hyväksytty jo aiemmin ja koska komissio oli EY 88 artiklan 1 kohdassa määrätyssä, voimassa olevia tukijärjestelmiä koskevassa jatkuvassa tutkinnassa päättänyt tutkia kyseisen järjestelmän uudelleen. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi juuri tämän päätöksen 2003/755 yhteydessä katsonut, että käsite ”yhteismarkkinoiden kehitys” ei koske tilannetta, jossa komissio muuttaa arviointiaan pelkästään perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen tiukemman soveltamisen perusteella (edellä 173 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Belgia ja Forum 187 v. komissio, tuomion 71 kohta). Tuo päätös ei siis millään tavoin tue kantajien näkemystä.

188 Yhdelläkään kantajien esittämistä seikoista ei näin ollen näytetä toteen asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettua yhteismarkkinoiden kehitystä.

189 Edellä lausutusta seuraa, ettei kyseisiä verojärjestelmiä voida pitää asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettuina voimassa olevina tukijärjestelminä.

190 Tästä syystä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan rikkomista koskeva toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on perusteettomana hylättävä.

b) Toinen osa, jonka mukaan asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohtaa on rikottu

Asianosaisten lausumat

191 Kantajat toteavat, että oletettaessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kieltäytyisi myöntämästä komission katsoneen, etteivät verovapautusjärjestelmät olleet valtiontukea, nyt esillä olevan asian asianhaarat osoittavat, että se on pitänyt niitä yhteismarkkinoille soveltuvina ja että se on hyväksynyt ne asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdassa tarkoitetun tavoin. Tuo säännös koskee muun muassa ennen sen voimaan tuloa toteutettuja toimenpiteitä, joita komissio ei ole vastustanut.

192 Tässä asiassa hyväksyminen ilmenee 25.5.1994 päivätystä komission kirjeestä ja sen myöhemmästä asenteesta. Komissio ei ollut aloittanut muodollista tutkintamenettelyä kohtuullisen ajan kuluessa sen jälkeen, kun se vastaanotti Baskimaan viranomaisten vastaukset tuohon kirjeeseen, vaikka sillä oli velvollisuus aloittaa tuo menettely, jos sillä oli vähäisinkin epäilys siitä, soveltuivatko kyseiset järjestelmät yhteismarkkinoille. Komission 3.2.2000 päivätyssä kirjeessä ja sen muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 28.11.2000 tekemässä päätöksessä ei kummassakaan viitata vuonna 1994 tehtyyn tutkintaan. Kaiken lisäksi komissio ei siitä huolimatta, että se oli sitoutunut julkaisemaan virallisessa lehdessä ilmoittamatta jääneet tukitoimenpiteet heti niistä tiedon saatuaan, ollut julkaissut ilmoituksia ennen 28.11.2000 tekemäänsä, edellä mainittua päätöstä.

193 Komissio väittää Comunidad autónoma de La Riojan tukemana, ettei tämä toisen kanneperusteen toinen osa ole perusteltu.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

194 Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdassa säädetään, että voimassa olevalla tuella tarkoitetaan ”hyväksyttyjä tukia eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka komissio tai neuvosto on hyväksynyt”.

195 On syytä muistuttaa, että tuossa säännöksessä tarkoitetaan tukitoimenpiteitä, joiden yhteensoveltuvuuden komissio jo on todennut tekemällään päätöksellä.

196 Tällainen päätös on välttämättä nimenomainen. Komission on nimittäin tehtävä kyseisten toimenpiteiden yhteensoveltuvuutta koskeva päätös EY 87 artiklassa asetetut edellytykset huomioiden, ja sen on EY 253 artiklassa vaadituin tavoin perusteltava tällainen päätös tältä osin.

197 Lisäksi silloin, kun kyseessä oleva jäsenvaltio väittää, että toimenpiteet on toteutettu aikaisemmin hyväksytyn järjestelmän mukaisesti, komission on ennen EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn aloittamista määritettävä, sovelletaanko näihin toimenpiteisiin kyseistä järjestelmää vai ei, ja jos sovelletaan, täyttävätkö ne sen hyväksymispäätöksessä asetetut edellytykset. Komissio voi siis ainoastaan tätä kysymystä koskevan kielteisen päätelmän tapauksessa katsoa, että kyseessä olevat toimenpiteet ovat uusia tukia. Myöntävän päätelmän tapauksessa komission on sitä vastoin kohdeltava näitä toimenpiteitä voimassa olevina tukina EY 88 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti (asia C-47/91, Italia v. komissio, tuomio 5.10.1994, Kok., s. I-4635, Kok. Ep. XVI, s. I-147, 24–26 kohta ja asia C-400/99, Italia v. komissio, tuomio 10.5.2005, Kok., s. I-3657, 57 kohta). Jotta voitaisiin määrittää, ovatko yksittäiset toimenpiteet kyseisen järjestelmän hyväksymispäätöksessä asetettujen edellytysten mukaisia, sen on välttämättä oltava nimenomainen.

198 Tässä asiassa on todettava, etteivät kantajat ole väitteidensä tueksi esittäneet sellaista päätöstä, jolla komissio olisi hyväksynyt kyseiset verotukselliset toimenpiteet ja pitänyt niitä yhteismarkkinoille soveltuvina.

199 Kantajien väitettä, jonka mukaan tämä hyväksyminen oli annettu 25.5.1994 päivätyllä komission kirjeellä, ei voida hyväksyä. Tässä 25.5.1994 päivätyssä kirjeessä nimittäin vain kehotetaan Espanjan kuningaskuntaa esittämään huomautuksensa vuoden 1994 kantelusta, eikä siinä oteta kantaa siihen, soveltuvatko kyseiset toimenpiteet yhteismarkkinoille. Tämä kirje ei siis voi olla kyseiset järjestelmät hyväksyvä päätös.

200 Komission myöhempää asennetta ei myöskään voida pitää nimenomaisena hyväksymispäätöksenä. Näin ollen se, ettei komissio reagoinut Espanjan kuningaskunnan 30.9.1994 esittämien huomautusten jälkeen, tai komission 18.7.1995 kantelijoille lähettämä kirje, jossa ei oteta kantaa kyseisten järjestelmien yhteensoveltuvuuteen (ks. edellä 26 kohta), eivät ole päätös, jolla asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdassa tarkoitetuin tavoin hyväksyttäisiin kyseiset verojärjestelmät.

201 Lopuksi kantajat viittaavat siihen, ettei komissio 3.2.2000 päivätyssä kirjeessään, jolla se pyysi Espanjan viranomaisilta 5.1.2000 päivättyä kantelua koskevia tietoja (ks. edellä 32 kohta), eikä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessään maininnut vuoden 1994 kantelun tutkintaa. Ne viittaavat myös siihen, ettei kyseistä toimenpidettä ollut julkaistu EYVL:ssä, vaikka komissio oli tähän sitoutunut sääntöjenvastaisesta tuesta vuonna 1983 antamassaan tiedonannossa.

202 Näiden seikkojen perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, että olemassa olisi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu komission nimenomainen hyväksymispäätös.

203 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohdan rikkomista koskeva toisen kanneperusteen toinen osa on sekin perusteettomana hylättävä.

204 Näin ollen toinen kanneperuste, jonka mukaan kyseisiä verojärjestelmiä on pidettävä voimassa olevina tukijärjestelminä, on perusteettomana hylättävä.

2. Kolmas kanneperuste, jonka mukaan voimassa olevaan tukeen sovellettavia menettelysääntöjä on rikottu

205 Kantajat väittävät Comunidad autónoma del País Vascon tukemina, että koska verovapautusjärjestelmiä on pidettävä voimassa olevana tukena, riidanalaisilla lopullisilla päätöksillä rikotaan EY 88 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 659/1999 17 ja 19 artiklaa sen vuoksi, että ne tehtiin uutta tukea koskevan menettelyn päätteeksi.

206 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että koska tukijärjestelmiä ei tässä asiassa voida pitää voimassa olevina (ks. edellä 204 kohta), komissio on aivan oikein katsonut, että kyseiset tukijärjestelmät ovat uutta tukea. Näin menetellessään se ei ole rikkonut kantajien mainitsemia menettelysääntöjä.

207 Tästä seuraa, että kolmas kanneperuste, joka koskee menettelysääntöjen rikkomista, on perusteettomana hylättävä.

3. Neljäs kanneperuste, jonka mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa on rikottu

a) Asianosaisten lausumat

208 Kantajat huomauttavat, että komission riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä antamien tietojen mukaan verovapautusjärjestelmät ”eivät ole luonteeltaan investointi- eivätkä työllisyystukia [sillä] tukien perusteena ei käytetä investointien määrää, työpaikkojen lukumäärää eikä palkkakustannuksia vaan veroperustaa”.

209 Kantajat kiistävät tällaisen yhteyden tarpeellisuuden ja sen, että kyseiset järjestelmät olisivat toimintatukea vain siitä syystä, että tuensaajayritysten voiton verotus kevenee. Tällainen keventyminen ei ole riittävä syy kieltää sitä, että verovapautusjärjestelmät ovat luonteeltaan investointi- tai työllisyystukia.

210 Komissio on kantajien mukaan riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä myöntänyt, että kyseisillä järjestelmillä rohkaistaan uusien yritysten perustamista. Lisäksi edellä mainittua vaatimusta, jonka mukaan tukijärjestelmiä voidaan pitää investointitukena vain, jos ne on ilmaistu prosentteina investoinnista, ei sellaisenaan ole aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetussa tiedonannossa. Tuen määrän ilmaisemisesta prosentteina investoinnista on hyötyä vain sen määrittämiseksi, pysyykö kyseinen tuki alueelle hyväksytyn tukikaton puitteissa. Komission olisi pitänyt nojautua tähän tiedonantoon, koska siinä määritetään sen kanta kyseisten verovapautusjärjestelmien käyttöönottohetkellä. Se ei voinut luottamuksensuojan periaatetta loukkaamatta käyttää perustana vuoden 1998 suuntaviivoja. Comunidad autónoma del País Vasco yhtyy tähän näkemykseen.

211 Joka tapauksessa kantajat väittävät, että kyseiset verovapautusjärjestelmät olivat työllisyystukia. Niiden saannin edellytyksenä oli nimittäin vähintään kymmenen työpaikan luominen ja se, että keskimäärin tämä työpaikkojen lukumäärä säilyi

kymmenen vuoden ajan. Sillä seikalla, ettei kyseisiä tukijärjestelmiä ilmaistu prosentteina palkkakustannuksista, on merkitystä kyseisessä tiedonannossa vain laskettaessa, olivatko tuet hyväksytyn intensiteetin mukaisia.

212 Komissio vaatii Comunidad autónoma de La Riojan tukemana tämän neljännen perusteen hylkäämistä.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

213 Kantajat väittävät ensinnäkin, että oikeusvarmuuden periaatetta on loukattu siitä syystä, että komissio sovelsi vuoden 1998 suuntaviivoja, jotka annettiin kyseisten vuoden 1993 verotuksellisten toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen.

214 Aluksi on syytä muistuttaa, että komission hyväksymät valtiontukien valvontaa koskevat sääntelyt ja tiedonannot sitovat sitä edellytyksellä, ettei niillä poiketa perustamissopimuksen määräyksistä (asia C-351/98, Espanja v. komissio, tuomio 26.9.2002, Kok., s. I-8031, 53 kohta).

215 Sitten on syytä todeta, että vuoden 1998 suuntaviivojen 6.1 kohdassa määrätään, että ”komissio arvioi aluetukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille näiden suuntaviivojen perusteella niiden hyväksymisestä alkaen”. Vuoden 1998 suuntaviivoista ilmenee siis selvästi, että niitä sovelletaan niiden hyväksymisestä alkaen myös ennen niiden voimaantuloa olleisiin tilanteisiin. Vuoden 1998 suuntaviivojen soveltamisella nyt esillä olevassa asiassa ei näin ollen loukata oikeusvarmuuden periaatetta.

216 Näiden suuntaviivojen 6.1 kohdassa vahvistetaan tosin varauma, jonka mukaan ”tukihankkeita, jotka on ilmoitettu komissiolle ennen näiden suuntaviivojen tiedoksiantamista jäsenvaltioille ja joista komissio ei ole vielä tehnyt lopullista päätöstä, arvioidaan kuitenkin ilmoitusajankohtana voimassa olleiden perusteiden mukaisesti”.

217 On kuitenkin kiistatonta, että nyt kyseessä olevat tukijärjestelmät on otettu käyttöön niitä ilmoittamatta.

218 Näitä tukijärjestelmiä ei näin ollen voida pitää kyseisellä varaumalla tarkoitettavina ”tukihankkeina, jotka on ilmoitettu komissiolle ennen [vuoden 1998] suuntaviivojen tiedoksiantamista jäsenvaltioille”, sillä tätä varaumaa ei sovelleta nyt esillä olevassa asiassa.

219 Lisäksi ja joka tapauksessa on muistutettava, että vaikka voitaisiinkin olettaa, että vuoden 1998 suuntaviivojen soveltamisesta voisi aiheutua sääntöjenvastaisuus, se aiheuttaisi riidanalaisten lopullisten päätösten sääntöjenvastaisuuden ja näin ollen niiden kumoamisen vain, jos sanottu virhe on voinut vaikuttaa kumottavien päätösten sisältöön. Jos nimittäin osoittautuu, että ilman sanottua sääntöjenvastaisuutta komissio olisi päätynyt samanlaiseen lopputulokseen, koska kysymyksessä oleva virhe ei missään tapauksessa ollut voinut vaikuttaa riidanalaisen päätöksen sisältöön, kyseistä päätöstä ei ole syytä kumota (ks. vastaavasti asia T-25/04, González y Díez v. komissio, tuomio 12.9.2007, Kok., s. II-3121, 74 oikeuskäytäntöviittauksineen).

220 Kantajat väittävät nyt esillä olevassa asiassa yhtäältä, että investointituen määritelmää, sellaisena kuin se ilmenee vuoden 1998 suuntaviivoista ja kuin komissio on sitä soveltanut lopullisissa riidanalaisissa päätöksissä, ei ollut aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetussa tiedonannossa, ja toisaalta, että komissio on menetellyt väärin, kun se on kieltäytynyt pitämästä verovapautusjärjestelmiä työllisyystukena.

221 Joka tapauksessa on todettava, etteivät kantajat ole esittäneet sellaisia merkityksellisiä seikkoja, joiden nojalla voitaisiin katsoa, että järjestelmät täyttivät aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetussa tiedonannossa asetetut edellytykset (ks. edellä 10 kohta) ja että sen soveltaminen oli johtanut kyseisten verojärjestelmien erilaisiin soveltamisiin. Sekä vuoden 1998 suuntaviivoista että aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetusta tiedonannosta ilmenee, ettei toimintatukea voida lähtökohtaisesti EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla julistaa yhteismarkkinoille soveltuvaksi, koska se jo luonteensakin vuoksi uhkaa vääristää kilpailua yhteisen edun vastaisella tavalla. Aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetussa tiedonannossa ei lisäksi määritellä toimintatuen, investointituen tai työllisyystuen käsitteitä komission tässä asiassa tekemien tulkintojen vastaisesti. Sitä vastoin siinä vahvistetaan tuen intensiteetille eriytetyt enimmäismäärät alkuperäisen investoinnin prosenttimääränä ja kunkin alkuperäisellä investoinnilla luodun työpaikan eurooppalaisina laskentayksikköinä (ks. edellä 10 kohta), eikä ole osoitettu, että ne olisi otettu huomioon tässä asiassa kyseessä olevissa verojärjestelmissä.

222 Vaikka näin ollen oletettaisiinkin, että oli väärin, että vuoden 1998 suuntaviivoja sovellettiin aluetukijärjestelmistä vuonna 1978 annetun tiedonannon sijasta, tästä ei joka tapauksessa aiheutuisi riidanalaisten lopullisten päätösten sisällölle niiden sääntöjenvastaisuuden aiheuttavia seurauksia.

223 Toiseksi niistä kantajien lausumista, joilla ne kiistävät komission EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla tekemän arvioinnin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että komissiolla on tätä määräystä soveltaessaan laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää koko yhteisöä silmällä pitäen tehtävää taloudellisten ja yhteiskunnallisten kysymysten monitahoista arviointia (asia 319/85, Deufil v. komissio, tuomio 24.2.1987, Kok., s. 901, 18 kohta). Tämän harkintavallan käyttämistä koskeva tuomioistuimen suorittama valvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että ratkaisun perustana olevat tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että asiassa ei ole tehty oikeudellista virhettä, että tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin (asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok., s. I-723, 11 kohta; asia C-372/97, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-3679, 83 kohta ja edellä 68 kohdassa mainittu asia Demesa, tuomion 273 kohta).

224 Komissio on tässä asiassa riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä katsonut, että kyseisillä verojärjestelmillä, joissa säädetään yhtiöverosta tehtävistä vapautuksista, alennetaan osittain tuensaajayritysten tuloveroa ja että ne ovat luonteeltaan toimintatukea.

225 On syytä katsoa, ettei komissio näin menetellessään ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä.

226 Toimintatuilla pyritään nimittäin vapauttamaan yritys kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava liikkeenjohdossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan (ks. asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok., s. I-6857, 30 kohta; asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok., s. II-1675, 48 kohta ja asia T-190/00, Regione Siciliana v. komissio, tuomio 27.11.2003, Kok., s. II-5015, 130 kohta). Vuoden 1998 suuntaviivoistakin ilmenee, että toimintatuilla pyritään alentamaan yrityksen juoksevia kustannuksia (ks. edellä 14 kohta).

227 Nyt kyseessä olevilla verovapautuksilla pyritään juuri tähän. Historiallisten alueiden säännöstöjen 18/1993, 5/1993 ja 11/1993 14 §:stä, jossa säädetään kyseisistä yhtiöverovapautuksista, ilmenee tässä suhteessa, että velvollisuus vähimmäisinvestoinnin tekemiseen ja velvollisuus luoda vähimmäismäärä työpaikkoja ovat vain tukijärjestelmään pääsylle asetettuja edellytyksiä, jotka tarvitaan, jotta verovapautukset voitaisiin saada (ks. edellä 18 kohta). Näiden edellytysten täyttyessä tuen määrä riippuu toiminnan tulosta vastaavasta positiivisesta veroperusteesta eikä investoinnin määrästä. Huolimatta velvollisuudesta vähimmäisinvestoinnin tekemiseen ja velvollisuudesta luoda vähimmäismäärä työpaikkoja verovapautukset lasketaan yhtiöiden toteuttaman voiton perusteella eikä suhteessa investointien tai luotujen työpaikkojen määrään. Ne eivät siis ole sidoksissa varsinkaan investointeihin vuoden 1998 suuntaviivoissa tarkoitetuin tavoin (ks. edellä 15 kohta).

228 Komissio on siis aivan oikein katsonut, että kyseiset verovapautukset, joilla niiden saajayritykset vapautetaan kustannuksista, jotka niiden olisi periaatteessa pitänyt kantaa, olivat toimintatukia ja etteivät ne olleet luonteeltaan investointi- tai työllisyystukea.

229 Kantajat eivät tältä osin ole esittäneet seikkoja, jotka osoittaisivat komission tehneen ilmeisen arviointivirheen, ja komission tulkinta on EY 87 artiklan ja tällä määräyksellä tavoitellun, kilpailun vääristymättömyyttä koskevan päämäärän mukainen.

230 Tästä seuraa, että neljäs kanneperuste, jonka mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa on rikottu, on hylättävä.

4. Viides kanneperuste, joka perustuu menettelyvirheeseen sekä oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden loukkaamiseen

231 Kantajat ja niitä tukevat väliintulijat vaativat toissijaisesti, että riidanalaisten lopullisten päätösten 3 artiklassa asetettu velvollisuus periä tuet takaisin kumotaan. Ne vetoavat näiden vaatimustensa tueksi ensinnäkin menettelyvirheeseen. Tämän jälkeen ne väittävät, että oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteita on loukattu.

a) Menettelyvirhettä koskeva väite

Asianosaisten lausumat

232 Kantajat valittavat, että komissio on sivuuttanut ne huomautukset, jotka Espanjan kuningaskunta jätti muodollisessa tutkintamenettelyssä. Ne väittävät, että Espanjan kuningaskunta esitti ulkopuolisten huomautuksia koskevassa, 17.9.2001 päivätyssä vastineessaan luottamuksensuojaa koskevan väitteen kiistäessään sen, että jo myönnetyt tuet oli mahdollista periä takaisin. Kantajien mukaan komissio on ollut väärässä katsoessaan, että näitä huomautuksia ei ollut esitetty määräajassa. Komission tällaisesta asenteesta voi kantajien mukaan aiheutua jäsenvaltion puolustautumisoikeuksien loukkaaminen. Ne lisäävät, ettei tällainen menettely estä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta harjoittamasta valvontaansa.

233 Komissio kiistää nämä lausumat.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

234 Asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että komissio pyytää muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä asianomaista jäsenvaltiota ja muita asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa asetetussa määräajassa, joka yleensä on enintään yksi kuukausi ja jota komissio voi jatkaa. Asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 2 kohdassa säädetään puolestaan, että saadut huomautukset toimitetaan asianomaiselle jäsenvaltiolle, joka voi vastata huomautuksiin määräajassa, joka yleensä on enintään yksi kuukausi ja jota komissio voi jatkaa (ks. edellä 6 kohta).

235 Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että Espanjan viranomaisia on asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti 28.11.2000 päivätyssä, muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä kehotettu esittämään huomautuksensa, minkä ne ovat tehneet 5.2.2001. Tämän jälkeen ne ovat 17.9.2001 vastanneet ulkopuolisten esittämiin huomautuksiin ja esittäneet huomautuksensa luottamuksensuojasta osassa, jonka otsikko on ”Täydentäviä huomautuksia: luottamuksensuoja estää tukien takaisinperinnän”.

236 Komissio on riidanalaisissa päätöksissä katsonut, että näitä täydentäviä huomautuksia, joilla täydennettiin 5.2.2001 päivätyillä kirjeillä esitettyjä huomautuksia, ei tarvinnut ottaa huomioon, koska ne olivat saapuneet komissioon asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohdassa säädetyn yhden kuukauden pituisen määräajan päättymisen jälkeen.

237 Kantajat katsovat, että näin menetellessään komissio loukkasi asianomaisen jäsenvaltion puolustautumisoikeuksia.

238 Aluksi on muistutettava, että puolustautumisoikeuksien loukkaaminen merkitsee subjektiivisten oikeuksien loukkaamista (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 425 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja että asianomaisen jäsenvaltion on siis itse vedottava siihen (ks. vastaavasti T-198/01, Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2717, 203 kohta).

239 Näin ollen kantajien väitettä, jonka mukaan asianomaisen jäsenvaltion, tässä tapauksessa Espanjan kuningaskunnan, puolustautumisoikeuksia on loukattu, ei oteta tutkittavaksi.

240 Toiseksi on todettava, että vaikka tämä kantajien väite voitaisiinkin ottaa tutkittavaksi, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voisi hyväksyä sitä.

241 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaate edellyttää, että asianomaiselle jäsenvaltiolle annetaan tilaisuus esittää tehokkaasti näkemyksensä sellaisista niiden kolmansien osapuolten, joita asia koskee, perustamissopimuksen EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti esittämistä huomautuksista, jotka komissio aikoo ottaa päätöksensä perustaksi, ja että jos jäsenvaltiolle ei ole varattu tilaisuutta esittää näkemystään näistä huomautuksista, komissio ei voi käyttää niitä päätöksessään kyseistä jäsenvaltiota vastaan. Tällaisesta puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta voi kuitenkin seurata päätöksen kumoaminen ainoastaan, jos menettely olisi voinut johtaa toisenlaiseen tulokseen ilman kyseistä sääntöjenvastaisuutta (asia 259/85, Ranska v. komissio, tuomio 11.11.1987, Kok., s. 4393, 12 ja 13 kohta; asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok., s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 29–31 kohta).

242 Tässä asiassa kantajat moittivat komissiota juuri siitä, ettei se ole ottanut huomioon Espanjan kuningaskunnan 17.9.2001 päivättyyn kirjeeseen sisältyneitä huomautuksia, jossa vastattiin sellaisen kolmannen osapuolen, jota asia koski eli Unión General de Trabajadores de La Riojan esittämään, perusteettomasti myönnettyjen tukien takaisinperintää koskevaan vaatimukseen.

243 On kuitenkin syytä todeta, että riidanalaiset päätökset eivät perustu edellä mainittuun vaatimukseen.

244 Kunkin riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa oleva, tukien takaisinperintää koskeva määräys on looginen, välttämätön ja yksinomainen seuraus siitä, että komissio oli ensin osoittanut kyseisten tukien sääntöjenvastaisuuden ja yhteismarkkinoille soveltumattomuuden.

245 Lisäksi on todettava, että kantajat tyytyvät selvittämään menettelyyn liittyvää sääntöjenvastaisuutta edes väittämättä ja a fortiori osoittamatta, että menettelyssä olisi voitu päätyä erilaiseen lopputulokseen, jos tätä sääntöjenvastaisuutta ei olisi tapahtunut.

246 Edellä olevasta seuraa, että asianomaisen jäsenvaltion puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

b) Väite, jonka mukaan oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita on loukattu

Asianosaisten lausumat

247 Kantajat ja niitä tukevat väliintulijat katsovat, että heille on komission toiminnan vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia siihen, että kyseiset verotukselliset toimenpiteet olisivat ”laillisia yhteisön oikeuden kannalta katsoen” ja että takaisinmaksuvaatimusta ei esitettäisi.

248 Ne täsmentävät, että vaikka ilmoittamatta jääneen tuen olemassaolo on osoitettu, sen saajat voivat vedota luottamuksensuojaan poikkeuksellisissa olosuhteissa. Confebask katsoo lisäksi, että toimijoiden perusteltu luottamus sellaisten yleisten sääntöjen ”laillisuuteen”, jotka koskevat verovapautuksia, on hyväksyttävä helpommin kuin tilanteessa, jossa tuki perustuu yksittäiseen toimenpiteeseen.

249 Ne väittävät tältä osin ensinnäkin, että komission 25.5.1994 päivätty kirje ja sen myöhempi asenne olivat vakuuttaneet ne siitä, että kyseiset järjestelmät olivat yhteisön oikeuden mukaisia.

250 Komissio oli nimittäin tuossa kirjeessä ilmoittanut, että se saattaisi aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn, jos se ei saisi tyydyttävää vastausta tietojensaantipyyntöönsä. Kantajat korostavat, ettei komissio aloittanut tuota menettelyä Baskimaan viranomaisten vastauksen saatuaan. Ainoastaan Comunidad autónoma de La Rioja oli osallistunut niihin ”Espanjan viranomaisten” kanssa pidettyihin kokouksiin, joita komissio selvittää 18.7.1995 päivätyssä kirjeessään. Kansalliset ja Baskimaan viranomaiset eivät olleet osallistuneet niihin. Koska komissio oli näin ollen pidättynyt toteuttamasta sellaisia toimenpiteitä, jotka olisivat osoittaneet, että se jatkoi verovapautusjärjestelmien tarkastelua, ja koska se aloitti muodollisen tutkintamenettelyn vasta 28.11.2000, se oli tällä välin antanut ymmärtää, että syyskuussa 1994 ilmoitettu Baskimaan viranomaisten vastaus oli tyydyttävä ja että kyseiset järjestelmät eivät olleet valtiontukea tai että ne mahdollisesti olivat yhteismarkkinoille soveltuvia tukia.

251 Kantajat ja Comunidad autónoma del País Vasco korostavat etenkin sitä, että komissiolla oli velvollisuus ratkaista asia kohtuullisen ajan kuluessa. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa 223/85, RSV vastaan komissio, 24.11.1987 antamassaan tuomiossa (Kok., s. 4617), ettei päätöksen tekemiseen muodollisessa tutkintamenettelyssä kulunutta 26 kuukauden pituista aikaa voitu hyväksyä ja että luottamuksensuojan periaatteesta aiheutui, että jo maksettujen tukien takaisinperintä oli mahdotonta. Komission käytäntö oli sitä paitsi saanut vaikutteita tästä oikeuskäytännöstä, ja kantajat vetoavat tässä suhteessa myös yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen. Komissiolla on myös velvollisuus olla varovainen alustavassa tutkinnassa. Tämä velvollisuus on sitäkin ankarampi silloin, kun menettelyn aloittamispäätösten tekemisessä ei ole suurempia vaikeuksia sen vuoksi, että ne sisältävät vain väliaikaisia arvioita. Se seikka, ettei tukea ole ilmoitettu, ei vapauta komissiota velvollisuudesta aloittaa viivytyksettä muodollinen tutkintamenettely. Oikeusvarmuuden periaatteen vastaista on nimittäin se, että se voisi loputtomasti viivytellä toimivaltansa käyttämisessä edes tuollaisessa tilanteessa.

252 Tässä tapauksessa muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös oli tehty 79 kuukautta sen jälkeen, kun vuoden 1994 kantelu 28.4.1994 rekisteröitiin komissiossa. Näin pitkään kestänyt alustava tutkinta on kohtuutonta. Kulunut aika huomioon ottaen tuen takaisinperintä tässä asiassa on hyvän hallintotavan periaatteenkin vastaista.

253 Lisäksi 25.5.1994 päivätystä kirjeestä ilmenee, että komissiolla oli käytettävissään kaikki päätökseen tarvittavat seikat siitä lähtien, kun vuoden 1994 kantelu 28.4.1994 rekisteröitiin. Lisäksi komissio ei ollut pyytänyt Espanjan viranomaisilta mitään konkreettisia tietoja 19.1.1996 päivätyssä kirjeessään, ja kantajat esittävät Baskimaan hallituksen viralliselle kirjepaperille laaditun, 5.2.1996 päivätyn, allekirjoittamattoman kirjeen, jonka ne väittävät olevan vastaus komission 19.1.1996 päivättyyn kirjeeseen. Tässä kirjeessä korostetaan kyseisten toimenpiteiden yleisyyttä ja todetaan, että näiden toimenpiteiden kohteina ovat kaikki ne yritykset, joita kyseiset historiallisten alueiden säännöstöt saattavat koskea. Lisäksi muodollisen tutkinnan aloittamispäätöksessä ei mainita, että Espanjan viranomaiset olisivat viivästyneet tuossa vaiheessa pyydettyjen tietojen ilmoittamisessa. Komissio ei voinut myöskään pätevästi paeta sen seikan taakse, että muut verojärjestelmät oli tarpeen tutkia ensin, sillä oikeuskäytännössä on kieltäydytty ottamasta huomioon pelkkiä hallinnolliseen sopivaisuuteen liittyviä syitä. Komissio oli riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä myöntänyt, ettei verojärjestelmien ”todellista vaikutusta” ollut tarpeen tarkastella yleistä tukijärjestelmää tutkittaessa.

254 Toiseksi kantajat väittävät, ettei komissio ollut julkaissut ilmoitusta virallisessa lehdessä sääntöjenvastaisia tukia koskevasta vuoden 1983 tiedonannostaan huolimatta, jossa se oli täsmentänyt, että se tulisi näin menettelemään heti kun se saisi tiedon sääntöjenvastaisista tukitoimenpiteistä.

255 Kolmanneksi kantajat väittävät, että komission päätöskäytännöstä ilmenee, että jos alustava tutkinta on kestänyt kohtuuttoman pitkään – ja tämä koskee myös ilmoittamatta jääneitä tukia – komissio ei ole vaatinut, että tuet olisi perittävä takaisin. Kantajat viittaavat etenkin muutamiin komission yksittäisiin päätöksiin (Italian hallituksen tietylle oftalmologisten tuotteiden valmistajalle myöntämästä tuesta 25.7.1990 tehty komission päätös 92/329/ETY (Industrie ottiche riunite – IOR) (EYVL 1992, L 183, s. 30); valtiontuesta, jonka Ranska on myöntänyt Bretagne

Angleterre Irlande -yhtiölle (”BAI3” tai ”Brittany Ferries”) 8.5.2001 tehty komission päätös 2002/15/EY (EYVL 2002, L 12, s. 33)) ja komission koordinointikeskuksista tekemiin päätöksiin (muun muassa valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut Biskajan koordinointikeskusten hyväksi 22.8.2002 tehty komissio päätös 2003/81/EY ((EUVL 2003, L 31, s. 26); tukiohjelmasta, jonka Saksa on toteuttanut valvonta- ja koordinointikeskusten hyväksi 5.9.2002 tehty komission päätös 2003/512/EY (EUVL 2003, L 117, s. 17); Luxemburgin valtiontukiohjelmasta C 50/2001 (ex NN 47/2000) – Rahoitusyhtiöt 16.10.2002 tehty komission päätös 2003/438/EY (EUVL 2003, L 153, s. 40); tukiohjelmasta, jonka Ranska on toteuttanut pääkonttoreiden ja logistiikkakeskusten hyväksi 13.5.2003 tehty komission päätös 2004/76/EY (EUVL 2004, L 23, s. 1) ja tukijärjestelmästä, jonka Belgia on toteuttanut yhdysvaltalaisten myyntiyritysten (US Foreign Sales Corporations) verotukseen sovellettavan ennakkopäätösjärjestelmän mukaisesti 24.6.2003 tehty komission päätös 2004/77/EY (EUVL 2004, L 23, s. 14)). Ne viittaavat myös Espanjan yhtiöverolaeista 31.10.2000 tehtyyn komission päätökseen 2001/168/EHTY (EYVL 2001, L 60, s. 57). Ne väittävät siis, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu nyt esillä olevassa asiassa.

256 Lopuksi Confebaskin mukaan komissio oli muuttanut jäsenvaltioiden verojärjestelmiä koskevaa arviointiaan antamalla yritysten verotuesta vuonna 1998 annetun tiedonannon. Tämän tiedonannon toimeenpanoa koskevasta ensimmäisestä vuosikertomuksesta (KOM(1998) 595 lopullinen) ilmenee tässä suhteessa, että komission tavoitteena oli näin ”selventää yritysten välittömään verotukseen liittyvien valtiontukisääntöjen soveltamista”. Confebask korostaa myös sitä, että luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskevan kanneperusteen hylkääminen edellä 70 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa Demesa ja Territorio Histórico de Álava vastaan komissio ei estä tässä asiassa kumoamasta jo myönnettyjen tukien takaisinperintävelvollisuutta.

257 Komissio vaatii Comunidad autónoma de La Riojan tukemana, että tämä väite hylätään.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

– Väite, jonka mukaan oikeusvarmuuden ja hyvän hallintotavan periaatteita on loukattu siitä syystä, että alustava tutkinta kesti pitkään

258 Kantajat väittävät, että komission alustava tutkintamenettely oli kestänyt kohtuuttomasti ja että se siis oli loukannut oikeusvarmuuden ja hyvän hallintotavan periaatteita, koska se aloitti muodollisen tutkintamenettelyn vasta 28.11.2000, eli 79 kuukautta vuoden 1994 kantelun rekisteröinnin jälkeen.

259 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, ettei komission toimintaan vuoden 1994 kantelun tekoajankohtana ja asetuksen N:o 659/1999 antamiseen saakka sovellettu erityisiä määräaikoja. Komission oli kuitenkin vältettävä viivyttämästä loputtomasti toimivaltuuksiensa käyttöä oikeusvarmuuden perusvaatimuksen noudattamiseksi (ks. yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2002, Kok., s. I-7869, 140 kohta ja yhdistetyt asiat C-346/03 ja C-529/03, Atzeni ym., tuomio 23.2.2006, Kok., s. I-1875, 61 kohta).

260 Sikäli kuin komissiolla on yksinomainen toimivalta arvioida valtiontuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, sen on perustamissopimukseen sisältyviin valtiontukea koskevien perustavanlaatuisiin määräyksiin perustuvan menettelyn asianmukaisen kulun turvaamiseksi tutkittava huolellisesti ja puolueettomasti kantelu, jossa on ilmiannettu yhteismarkkinoille soveltumaton valtiontuki. Tästä seuraa, ettei komissio voi pitkittää määräämättömäksi ajaksi kantelun kohteena olevien valtion toimenpiteiden alustavaa tutkintaa. Kantelun tutkinnan keston kohtuullisuutta on arvioitava tapauskohtaisesti, ja arvioinnissa on otettava huomioon erityisesti asiayhteys, menettelyvaiheet, joita komission on noudatettava, sekä asian vaikeusaste (asia T-395/04, Air One v. komissio, tuomio 10.5.2006, Kok., s. II-1343, 61 kohta).

261 Tässä asiassa on kiistatonta, että komissio sai tiedon kyseisistä tukijärjestelmistä vuoden 1994 kantelusta, joka rekisteröitiin 28.4.1994. Kiistatonta on myöskin, että komissio 28.11.2000 ilmoitti Espanjan viranomaisille päätöksestään aloittaa kyseisiä verovapautusjärjestelmiä koskeva muodollinen tutkintamenettely.

262 Sen ajankohdan, jona komissio sai tiedon kyseisistä tukijärjestelmistä, ja sen ajankohdan, jona se aloitti niitä koskevan muodollisen tutkintamenettelyn, välillä kului siis kuuden ja puolen vuoden pituiseksi arvioitavissa oleva aika.

263 Aluksi on kuitenkin todettava, että kyseisten verotuksellisten toimenpiteiden vuoksi komission oli tarpeen perusteellisesti tutkia Espanjan lainsäädäntöä. Komissio täsmensi 18.7.1995 kantelijoille osoittamassaan kirjeessä jatkavansa Espanjan verojärjestelmän ja jäsenvaltioissa voimassa olevien, verotuksellisen itsemääräämisvallan alaisten järjestelmien tarkastelua ottaen huomioon muun muassa eri jäsenvaltioissa käynnissä olevan liittovaltioistumisen. Se totesi, että komission yksiköt keräsivät tarpeellisia tietoja, mistä aiheutui ”huomattavan paljon keräys- ja tarkastelutyötä”. Vaikka suoritettavan tutkimuksen vaikeusaste ei sinänsä ole sellainen, että sillä tässä asiassa voitaisiin perustella sitä, että tutkimus kesti, se on kuitenkin yksi huomioon otettavista seikoista.

264 Toiseksi on syytä todeta sen, että menettely kesti, johtuneen suurelta osin Espanjan viranomaisista.

265 Nimittäin 19.1.1996 päivätty kirje, jolla komissio pyysi Espanjan viranomaisilta tietoja kyseisten toimenpiteiden kohteina olevista yrityksistä, jäi vastauksetta.

266 Komission oli tässä suhteessa perusteltua pyytää näitä tietoja. Kyseisten verovapautusten myöntäminen oli nimittäin tässä asiassa ensinnäkin ajallisesti rajoitettua, koska niitä voitiin soveltaa vain 31.12.1994 mennessä perustettuihin yhtiöihin, ja toiseksi riippuvainen luvasta, jonka maakuntahallituksen edustajainhuone myöntää vaadittavien edellytysten tarkistamisen jälkeen (ks. edellä 18 kohta). Kyseisten verovapautusten yhteensoveltuvuudesta tehtävän päätöksen kannalta katsoen kysymys niiden saajista oli näin ollen olennaisen tärkeä etenkin, kun kyseisten toimenpiteiden ulottuvuus otetaan huomioon.

267 Ainoa esitetty, Espanjan viranomaisten komissiolle virallisesti osoittama kirje on 30.9.1994 päivätty kirje, jossa korostetaan pääasiallisesti kyseisten kansallisten toimenpiteiden yleisyyttä ja kiistetään valtiontuen olemassaolo.

268 On todettava, että komission 19.1.1996 esittämä kysymys, joka koski kyseisten järjestelmien toimeenpanoa ja niiden edunsaajia, jäi vastauksetta, ja että näin tapahtui siitäkin huolimatta, että Espanjan viranomaiset olivat 19.2. ja 21.3.1996 päivätyillä kirjeillä pyytäneet jatkoaikaa tähän vastatakseen (ks. edellä 29 kohta).

269 Kantajat ovat tosin esittäneet Baskimaan hallituksen viralliselle kirjepaperille laaditun, 5.2.1996 päivätyn, allekirjoittamattoman kirjeen, jonka ne väittävät olevan vastaus komission 19.1.1996 päivättyyn kirjeeseen. Ne eivät kuitenkaan ole esittäneet todisteita siitä, että tämä vastaus olisi virallisesti annettu tiedoksi komissiolle, joka väittää, ettei se ollut sitä saanut.

270 Lisäksi Espanjan kuningaskunta pyysi 19.2. ja 21.3.1996 päivätyillä kirjeillään, että komissio jatkaisi 19.1.1996 päivättyyn kirjeeseen vastaamiselle asetettua määräaikaa (ks. edellä 29 kohta), mikä tukee komission väitettä, jonka mukaan se ei ollut saanut kysymyksiinsä minkäänlaista vastausta. Vielä on syytä todeta, että joka tapauksessa 5.2.1996 päivätyssä kirjeessä, jossa korostetaan kyseisten toimenpiteiden yleisyyttä ja todetaan, että näiden toimenpiteiden kohteina ovat kaikki ne yritykset, joita

historiallisten alueiden säännöstöt saattoivat koskea, ei anneta täsmällistä vastausta komission tuensaajista esittämään kysymykseen.

271 Vasta sen jälkeen kun komissio oli saanut 5.1.2000 päivätyn uuden kantelun, joka koski eräälle tuensaajayritykselle Álavassa kyseisten verosäännösten nojalla myönnettyä tukea, ja kun se oli saanut Espanjan viranomaisten sitä koskevat huomautukset, se katsoi, että sillä oli käytettävissään riittävästi tietoja voidakseen 28.11.2000 aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn kyseisistä verotuksellisista toimenpiteistä.

272 Asiakirjavihkosta ei ilmene, että komissiota olisi kehotettu ottamaan tilanteen selvittämiseksi kantaa vuoden 1994 kanteluun, jotta sen mahdollinen laiminlyönti olisi kyseessä olleet intressit huomioiden saatu tarvittaessa todetuksi.

273 Alustavan käsittelyn kesto on näin ollen edellä mainittu huomioiden johtunut suurelta osin kansallisista viranomaisista, jotka jättivät kyseiset järjestelmät ilmoittamatta ja jotka tämän lisäksi kieltäytyivät toimittamasta hyödyllisiä tietoja komissiolle (ks. vastaavasti asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok., s. I-1433, Kok. Ep. XI, s. I-127, 43 kohta).

274 Kolmanneksi siitä asiayhteydestä, jossa verotukselliset toimenpiteet toteutettiin, on todettava, että vuosien 1996 ja 1999 välisenä aikana komissio tutki kantajien tuon ajanjakson aikana käyttöönottamia muita verojärjestelmiä (vuosina 1994, 1996 ja 1997 käyttöönotettuja veronhyvityksiä ja vuonna 1996 käyttöönotettuja veroperusteen alennuksia, joista oli kyse muun muassa edellä 68 kohdassa mainitussa asiassa Demesa ja edellä 68 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa Diputación Foral de Álava v. komissio, tuomio 23.10.2002). Kun näin ollen komission käsiteltäviksi kesäkuussa 1996 ja lokakuussa 1997 saatettiin kantelut, jotka koskivat Demesa- ja Ramondin-yrityksiin Álavan historiallisella alueella sovellettavaa 45 prosentin suuruista veronhyvitystä ja yhtiöveron veroperusteen alentamista, se aloitti useita menettelyjä, jotka johtivat päätöksiin 1999/718 ja 2000/795 (ks. edellä 68 kohta) ja 17.8. ja 29.9.1999 tehtyihin komission päätöksiin, joilla se aloitti 45 prosentin veronhyvitysjärjestelmiä ja

yhtiöveron veroperusteen alentamista koskevat muodolliset tutkintamenettelyt ja joista niistäkin nostettiin kanteet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (edellä 174 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Diputación Foral de Guipúzcoa ym. v. komissio ja Diputación Foral de Álava ym. v. komissio). Vaikka näissä oikeudenkäynneissä ei ollutkaan kyse vuoden 1993 verovapautuksista, kuten nyt esillä olevassa asiassa, ne koskivat kuitenkin nekin samojen viranomaisten myöntämiä veroetuja, joista aiheutui samantyyppisiä oikeudellisia ongelmia ja joita komissio valtiontuen alalla käytettävänään olevan harkintavallan puitteissa saattoi pitää sellaisina, että ne piti käsitellä nopeammin, etenkin kun huomioon otettiin se, ettei sen nyt kyseessä olevien verovapautusten saajia koskeviin kysymyksiin ollut vastattu.

275 Edellä oleva osoittaa, ettei sillä, että alustava menettely kesti, ole nyt esillä olevalle asialle ominaisissa olosuhteissa loukattu oikeusvarmuuden yleistä periaatetta.

276 Väitteistä, jotka liittyvät siihen, että komissio olisi loukannut hyvän hallintotavan periaatetta, on todettava, että ne liittyvät kiinteästi väitteeseen, jonka mukaan oikeusvarmuuden periaatetta on loukattu siitä syystä, että alustava tutkinta kesti, ja että ne on edellä lausuttu huomioiden hylättävä.

277 Tästä seuraa, että oikeusvarmuuden ja hyvän hallintotavan periaatteiden loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

– Väite, jonka mukaan luottamuksensuojan periaatetta on loukattu

278 Aluksi on syytä muistuttaa, että tuen sääntöjenmukaisuutta koskevaan perusteltuun luottamukseen voidaan vedota ainoastaan, jos kyseinen tuki on myönnetty EY 88 ar-

tiklassa määrättyä menettelyä noudattaen (asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok., s. I-3437, Kok. Ep. X, s. 521, 14 kohta; edellä 157 kohdassa mainittu asia Regione autónoma della Sardegna v. komissio, tuomion 64 kohta).

279 Alueellisen viranomaisen ja huolellisen taloudellisen toimijan on nimittäin yleensä kyettävä varmistumaan siitä, että tätä menettelyä on noudatettu (edellä 278 kohdassa mainittu asia komissio v. Saksa, tuomion 14 kohta; asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok., s. I-135, 51 kohta ja edellä 68 kohdassa mainittu asia Demesa, tuomion 236 kohta).

280 Koska EY 88 artiklassa ei lisäksi tehdä eroa tukijärjestelmien ja yksittäisten tukien välillä, näitä periaatteita sovelletaan, kun kyse on tukijärjestelmistä, toisin kuin Confebask väittää (edellä 248 kohta).

281 Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, että riidanalaisten lopullisten päätösten kohteina olleet verovapautukset otettiin käyttöön niistä ensin ilmoittamatta, toisin sanoen EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti.

282 Oikeuskäytännössä ei kuitenkaan suljeta pois sitä mahdollisuutta, että ilmoittamatta jättämisen vuoksi sääntöjenvastaisen tuen – jollaista nyt kyseessä olevat tukijärjestelmät ovat – saajat voivat vedota poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden vallitessa ne olivat voineet luottaa tuen sääntöjenmukaisuuteen, vastustaakseen tuen takaisinmaksua (asia C-183/91, komissio v. Kreikka, tuomio 10.6.1993, Kok., s. I-3131, 18 kohta; ks. vastaavasti edellä 70 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Demesa ja Territorio Histórico de Álava v. komissio, tuomion 51 kohta; ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok., s. II-3437, 69 ja 70 kohta; asia T-55/99, CETM v. komissio, tuomio 29.9.2000, Kok., s. II-3207, 122 kohta ja edellä 173 kohdassa mainittu asia Regione autónoma Friuli-Venezia Giulia v. komissio, tuomion 107 kohta).

283 Oletettaessa, että kantajilla, jotka eivät ole taloudellisia toimijoita, vaan kyseistä tukijärjestelmää koskevan suunnitelman tehnyt alueellinen julkisyhteisö, olisi oikeus vedota luottamuksensuojaan (edellä 157 kohdassa mainittu asia Regione autónoma della Sardegna v. komissio, tuomion 66 kohta), näiden periaatteiden valossa on siis tutkittava, osoittavatko niiden lausumat, että olemassa oli sellaisia poikkeuksellisia olosuhteita, jotka olivat saattaneet aiheuttaa perustellun luottamuksen kyseisten tukijärjestelmien sääntöjenmukaisuuteen.

284 Kantajat ja niitä tukevat väliintulijat väittävät, että komission menettely on sellainen poikkeuksellinen olosuhde, joka aiheutti kantajien perustellun luottamuksen kyseisten tukijärjestelmien sääntöjenmukaisuuteen ensinnäkin siitä syystä, että alustava käsittely kesti kohtuuttomasti ja ettei komissio toiminut tuona aikana, toiseksi siitä syystä, ettei tukien mahdollisille saajille julkaistu sääntöjenvastaisesta tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa määrättyä ilmoitusta, kolmanneksi komission päätöskäytännön vuoksi ja neljänneksi siitä syystä, että komission valtiontukialan politiikka oli muuttunut.

285 Kantajat väittävät, että alustavan tutkintamenettelyn kohtuuton kesto aiheutti kantajissa sellaisen perustellun luottamuksen näiden tukien sääntöjenmukaisuuteen, joka esti niiden takaisinperinnän. Ne vetoavat muun muassa edellä 251 kohdassa mainittuun asiaan RSV vastaan komissio (tuomion 117 kohta), jonka mukaan se, että komissiolla kestää jonkin aikaa päättää, että tuki on sääntöjenvastainen ja että jäsenvaltion on poistettava se ja perittävä se takaisin, voi tietyissä olosuhteissa synnyttää kyseisen tuen saajissa perustellun luottamuksen, joka estää sen, että komissio velvoittaisi kyseisen jäsenvaltion määräämään tuen palautettavaksi.

286 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että olosuhteet edellä 251 kohdassa mainitussa asiassa RSV vastaan komissio olivat poikkeukselliset eikä niillä ole mitään yhteistä tässä asiassa kyseessä olevien olosuhteiden kanssa. Kyseessä ollut tuki oli nimittäin ilmoitettu virallisesti komissiolle, vaikkakin sen jälkeen, kun se oli maksettu tuensaajalle. Tuki liittyi sellaisen toimenpiteen ylimääräisiin kustannuksiin, jonka osalta komissio oli jo hyväksynyt tukia. Se koski alaa, jolle kansalliset viranomaiset olivat vuodesta 1977 alkaen maksaneet komission hyväksymiä tukia. Tutkimus, joka koski tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, ei edellyttänyt perusteellisia selvityksiä. Yhteisöjen tuomioistuin päätteli, että kantaja oli saattanut näissä

olosuhteissa kohtuudella uskoa, ettei komissio vastustaisi tukea (edellä 251 kohdassa mainittu asia RSV v. komissio, tuomion 14–16 kohta).

287 Nämä seikat erottavat tuon tapauksen perustavanlaatuisella tavalla nyt esillä olevasta asiasta. Kyseisiä verovapautuksia ei näet ole ilmoitettu eikä niillä jatketa yhtäkään komission aiemmin hyväksymää tukijärjestelmää. Ne eivät koske erityistä alaa eivätkä sitäkään suuremmalla syyllä sellaista erityistä alaa, jolle olisi myönnetty hyväksyttyjä tukia. Lisäksi kyseisiä järjestelmiä koskevan kantelun tutkimisesta oli aiheutunut ”huomattavasti keräys- ja tarkastelutyötä”, kuten komissio toteaa 18.7.1995 päivätyssä, kantelijoille osoitetussa kirjeessään (ks. edellä 26 kohta).

288 Kantajat eivät siis voi tässä asiassa tehokkaasti vedota edellä 251 kohdassa mainitussa asiassa RSV vastaan komissio annettuun tuomioon.

289 Nyt esillä olevan asian olosuhteet eivät myöskään ole verrattavissa asiassa T-348/03, Koninklijke Friesland Foods vastaan komissio (tuomio 12.9.2007, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa), esillä olleisiin olosuhteisiin. Komissio oli nimittäin riidanalaisessa päätöksessä myöntänyt, että kyseisellä Alankomaiden järjestelmällä oli yhtymäkohtia Belgian järjestelmään, johon se oli ottanut toistuvasti kantaa, ja näin se oli aiheuttanut perustellun luottamuksen siihen, että Alankomaiden järjestelmä ei ollut tukea (em. asia Koninklijke Friesland Foods v. komissio, tuomion 129 kohta). Näin ei ole asian laita nyt esillä olevassa asiassa, koska komissio ei ole millään tavoin ottanut kantaa kyseiseen tai muuhun siihen verrattavissa olevaan järjestelmään siten, että perusteltu luottamus niiden sääntöjenmukaisuuteen olisi voinut syntyä.

290 Tästä seuraa, että tämän asian olosuhteet huomioiden edeltävän menettelyn kestoa ei voida pitää poikkeuksellisena ja tästä syystä sellaisena, että se olisi voinut aiheuttaa perustellun luottamuksen kyseisten järjestelmien sääntöjenmukaisuuteen.

291 Kantajat vetoavat myös komission asenteeseen ja etenkin siihen, ettei se toiminut alustavan käsittelyn aikana, mikä oli niiden mukaan aiheuttanut perusteltuja toiveita kyseisten järjestelmien sääntöjenmukaisuudesta (ks. edellä 249–250 kohta).

292 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komissio kehotti 25.5.1994 päivätyllä kirjeellä Espanjan kuningaskuntaa esittämään sille huomautuksensa vuoden 1994 kantelusta kahden viikon kuluessa. Komissio totesi tuossa kirjeessä, että jollei vastausta annettaisi tai jos se ei olisi tyydyttävä, sillä olisi tuon määräajan päätyttyä velvollisuus aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätty virallinen tutkintamenettely.

293 Asiakirjoista ilmenee, että sen jälkeen kun komissio oli saanut Espanjan viranomaisten 30.9.1994 päivätyn vastauksen (ks. edellä 25 kohta ja sitä seuraavat kohdat), kyseisiä järjestelmiä koskevia kokouksia pidettiin, mikä osoittaa, että kantelun tutkimista jatkettiin.

294 Samoin komissio ilmoitti 18.7.1995 päivätyllä kirjeellä kantelijoille jatkavansa niiden kantelun tarkastelua ja että tiettyjen kysymysten tultua selvitetyiksi se päättäisi, miten niiden kanteluun olisi suhtauduttava, ja että se antaisi päätöksensä niille tiedoksi.

295 Vihdoin komissio ilmoitti 19.1.1996 päivätyllä kirjeellä Espanjan kuningaskunnalle tutkivansa, mitä vaikutuksia kyseisillä säännöksillä oli kilpailuun, ja se pyysi sitä toimittamaan tietoja kyseisillä toimenpiteillä tuetuista yrityksistä.

296 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei komissio siis ole ollut toimimaton vuoden 1994 kantelun saatuaan. Päinvastoin se tutki asiaa kirjeenvaihtona aina Espanjan kuningaskunnalle 19.1.1996 lähettämäänsä, vastauksetta jääneeseen kirjeeseensä asti. Komission kanssa alustavan tutkinnan aikana käyty kirjeenvaihto ja sen kanssa pidetyt kokoukset osoittavat näin ollen sellaisen dialogin olemassaolon,

jonka kuluessa komissio yritti muun muassa saada Espanjan viranomaisilta tietoja muodostaakseen alustavan mielipiteen.

297 Lisäksi 19.1.1996 päivätty kirje osoittaa komission tuona ajankohtana katsoneen, ettei sen käytettävissä ollut seikkoja, jotka olivat tarpeen muodollisen tutkintamenettelyn aloittamiseksi.

298 Siitä huolimatta, että komissio 19.1.1996 pyysi tietoja kyseisten järjestelmien kohteina olevista yrityksistä, se ei saanut Espanjan viranomaisilta vastausta siitä huolimatta, että ne olivat pyytäneet, että vastaamiselle asetettua määräaikaa jatkettaisiin (ks. edellä 29 kohta).

299 Kirjeenvaihtoa tarkasteltaessa ilmenee lisäksi, että komissio toisti niin kantelijoille kuin Espanjan kuningaskunnallekin, että kantelu oli edelleen tutkittavana, ja ettei se ottanut kantaa näiden järjestelmien sääntöjenmukaisuuteen.

300 Lisäksi vaikka oletettaisiinkin, että komissio oli pysynyt vaiti lähetettyään 19.1.1996 päivätyn kirjeensä Espanjan kuningaskunnalle aina siihen saakka, kunnes se vastaanotti 5.1.2000 päivätyn uuden kantelun, tällaista vaikenemista ei tässä asiassa esille tulleet seikat huomioiden voida pitää sellaisena poikkeuksellisena olosuhteena, johon perusteltu luottamus kyseisten verojärjestelmien sääntöjenmukaisuuteen voisi perustua.

301 Koska nimittäin Espanjan viranomaiset eivät vastanneet komission tietojensaanti-pyyntöön, joka koski tuensaajia, komissio saattoi katsoa, kuten se on kirjelmissään täsmentänyt, ettei sen käytettävissä ollut seikkoja, jotka olisivat mahdollistaneet kyseisten järjestelmien todellisen ulottuvuuden arvioinnin. Se saattoi katsoa etenkin, ettei mikään todistanut, että kyseisillä järjestelmillä, joiden voimassaolo oli päättynyt vuoden 1994 lopussa, olisi tuettu jotakin yritystä.

302 Lisäksi ja joka tapauksessa tällaista vaikenemista ei voida tulkita siten, että se vastaisi tuon toimielimen antamaa hiljaista suotumusta (ks. vastaavasti edellä 157 kohdassa mainittu asia Regione autónoma della Sardegna v. komissio, tuomion 69 kohta).

303 Näin ollen väitettä, jonka mukaan komissio ei ollut toiminut alustavan tutkinnan aikana, ei voida hyväksyä, sillä komission asennetta ei tässä asiassa voida pitää sellaisena poikkeuksellisena olosuhteena, johon perusteltu luottamus kyseisten verojärjestelmien sääntöjenmukaisuuteen voisi perustua.

304 Komission menettelystä johtunutta perusteltua luottamusta koskevan väitteensä tueksi kantajat vetoavat toiseksi siihen, ettei virallisessa lehdessä julkaistu erityistä ilmoitusta, jolla tuen mahdollisia saajia olisi varoitettu sen ennenaikaisuudesta. Ne korostavat, että sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossaan komissio toteaa, että heti kun se saa tietoonsa, että jäsenvaltio on toteuttanut sääntöjenvastaisia tukitoimia, se julkaisee Euroopan unionin virallisessa lehdessä erityisen ilmoituksen varoittaen tuen mahdollisia saajia sen ennenaikaisuudesta, ja ettei se ole näin menetellyt tässä asiassa.

305 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että komissio voi antaa itselleen harkintavaltansa käyttämistä koskevia toimintaohjeita suuntaviivojen kaltaisten toimien muodossa, jos nämä toimet sisältävät ohjeellisia sääntöjä kyseisen toimielimen toimintaa varten eivätkä ole perustamissopimuksen määräysten vastaisia (ks. asia C-310/99, Italia v. komissio, tuomio 7.3.2002, Kok., s. I-2289, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 214 kohdassa mainittu asia Espanja v. komissio, tuomio 26.9.2002, 53 kohta).

306 On todettava, että komissio on sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa muistuttanut EY 88 artiklan 3 kohdassa määrätystä velvollisuudesta ilmoittaa tuki. Se ilmoittaa valtiontuen mahdollisille saajille siitä, että niille sääntöjenvastaisesti myönnetty tuki on siksi epävarmaa, että sääntöjenvastaisesti – koska komissio ei ole tehnyt lopullista päätöstä yhteensoveltuvuudesta – myönnetyn tuen saaja saattaa joutua palauttamaan tuen (ks. edellä 11 kohta).

307 Sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa määrätyn ilmoituksen julkaisematta jättäminen virallisessa lehdessä on kylläkin hyvin valitettavaa, mutta kyseiseen tiedonantoon sisältyvät, edellä 306 kohdasta ilmenevät tiedot ovat kuitenkin täysin yksiselitteisiä. Kantajien esittämällä tulkinnalla sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetulle tiedonannolle annettaisiin ulottuvuus, joka olisi ristiriidassa EY 88 artiklan 3 kohdan kanssa. Sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien ennenaikaisuus johtuu näet EY 88 artiklan 3 kohdassa määrätyn ilmoittamisvelvollisuuden tehokkaasta vaikutuksesta eikä se riipu siitä, onko sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa edellytetty ilmoitus julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä vai ei. Sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien takaisinperintä ei saa käydä mahdottomaksi vain sen vuoksi, ettei tällaista ilmoitusta ole julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, sillä muussa tapauksessa perustamissopimuksessa määrätty valtiontukien valvontajärjestelmä vaarantuisi.

308 Näin ollen sääntöjenvastaisesti myönnetystä tuesta vuonna 1983 annetussa tiedonannossa edellytetyn ilmoituksen julkaisematta jättämistä Euroopan unionin virallisessa lehdessä ei voida pitää sellaisena poikkeuksellisena olosuhteena, johon perusteltu luottamus sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien sääntöjenmukaisuuteen voisi perustua.

309 Kolmanneksi kantajat väittävät, että komission tosiseikkojen tapahtuma-aikana soveltama päätöskäytäntö on sellainen olosuhde, joka voi aiheuttaa perustellun luottamuksen.

310 On kuitenkin muistutettava, että vaikka luottamuksensuojan periaate onkin yksi yhteisön perusperiaatteista, taloudelliset toimijat eivät kuitenkaan voi perustellusti luottaa sellaisen olemassa olevan tilanteen säilymiseen, jota voidaan muuttaa yhteisön toimielinten harkintavallan rajoissa (asia C-350/88, Delacre ym. v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok., s. I-395, 33 kohta). Tätä periaatetta selvästikin sovelletaan kilpailupolitiikan alalla, jolle on ominaista komission laaja harkintavalta (ks. sakkojen määrän määrittämisen osalta yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 172 kohta).

311 Näin on etenkin silloin, kun on selvitettävä, täyttyvätkö ne poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaoloon liittyvät edellytykset, jotka sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien takaisinperinnästä luopumiselle on asetettu. Näin ollen alaa koskevista muista asioista tehdyillä päätöksillä on vain ohjaava luonne eikä perusteltu luottamus voi perustua niihin, koska kullakin asialla on omat ominaispiirteensä.

312 Näin ollen tätä alaa koskevia komission päätöksiä, joihin kantajat viittaavat, ei voida pitää sellaisena poikkeuksellisena olosuhteena, johon perusteltu luottamus voisi perustua.

313 Neljänneksi ja lopuksi Confebask väittää, että komissio on vuonna 1998 muuttanut valtiontukien alan politiikkaansa, ja se vetoaa siihen, että kyseisiin toimenpiteisiin oli niiden toteuttamisajankohtana ollut perusteltua luottaa.

314 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tästä, että se, että komissio antoi yritysten verotuesta vuonna 1998 annetun tiedonannon, ei aiheuta sen jäsenvaltioiden verojärjestelmiä koskevien arviointiperusteiden muuttumista.

315 Kuten näet edellä on muistutettu (ks. edellä 181 kohta), yritysten verotuesta vuonna 1998 annetussa tiedonannossa, joka tukeutuu laajalti yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, selvennetään EY 87 ja EY 88 artiklan soveltamista verotuksellisiin toimenpiteisiin. Komissio ei tässä tiedonannossa kuitenkaan ilmoita muuttavansa verotuksellisia toimenpiteitä koskevia arviointiperusteita EY 87 ja EY 88 artiklaan nähden (edellä 174 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Diputación Foral de Guipúzcoa ym. v. komissio, tuomion 79 kohta ja edellä 174 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, tuomio 23.10.2002, 83 kohta).

316 Komission politiikan muuttumista ei näin ollen voida pitää sellaisena poikkeuksellisena olosuhteena, johon perusteltu luottamus sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien sääntöjenmukaisuuteen voisi perustua.

317 Kaikesta edellä lausutusta seuraa, että väite, jonka mukaan komission menettely olisi ollut sellainen poikkeuksellinen olosuhde, johon perusteltu luottamus sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien sääntöjenmukaisuuteen voisi perustua, on perusteettomana hylättävä.

– Väite, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu

318 Siinä kanneperusteessaan, jonka mukaan alustava tutkinta oli aiheuttanut perustellun luottamuksen, kantajat vetoavat siihen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, koska komissio oli tietyissä päätöksissään katsonut, että menettelyn viivästyminen oikeutti olemaan määräämättä, että kyseiset tuet oli perittävä takaisin.

319 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tämä periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. asia C-248/04, Koninklijke Coöperatie Cosun, tuomio 26.10.2006, Kok., s. I-10211, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

320 Kantajat eivät ole tässä asiassa osoittaneet, että riidanalaisiin tukiin liittyvä tilanne olisi rinnastettavissa niihin päätöksiin, joihin ne vetoavat ja joissa komissio on katsonut, ettei tukia ollut määrättävä perittäviksi takaisin.

321 On todettava, että kantajien mainitsemissa tukijärjestelmiä koskevissa päätöksissä sitä, ettei tukea peritty takaisin, voitiin perustella olosuhteilla, jotka olivat omiaan luomaan perustellun luottamuksen tutkittujen järjestelmien sääntöjenmukaisuuteen, minkä komissio oli ottanut huomioon. Komissio otti huomioon muun muassa sen, että tuen puuttuminen oli nimenomaisesti mainittu sellaisissa muissa päätöksissä, jotka koskivat näissä päätöksissä tutkittuja toimenpiteitä muistuttavia toimenpiteitä, mikä oikeutti näin takaisinperimättä jättämisen (ks. edellä 255 kohdassa mainitut komission koordinointikeskuksista tekemät päätökset). Samoin se on joissakin tapauksissa ottanut huomioon sen, ettei kyseisen menettelyn keston voitu mitenkään katsoa johtuneen asianomaisesta jäsenvaltiosta (ks. edellä 255 kohdassa mainittu päätös 2001/168), tai sen, että ainoalle kyseisellä toimenpiteellä tuetulle yritykselle ei ollut myönnetty riidanalaista etua ja ettei takaisinperintään siis ollut syytä (ks. edellä 255 kohdassa mainittu päätös 2003/81).

322 Näin ei ole asian laita riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä, joissa komissio korostaa, että ne edellytykset, jotka oikeudelle vaatia luottamuksensuojaa on asetettu, eivät täyttyneet (ks. edellä 55 ja 56 kohta), minkä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tämän yksittäistapauksen olosuhteet huomioiden on vahvistanut (ks. edellä 284–317 kohta).

323 Tästä seuraa, että tämän yksittäistapauksen olosuhteet eivät ole mitenkään rinnastettavissa mainituissa päätöksissä, joissa komissio ei määrännyt tukia perittäviksi takaisin, kyseessä olleisiin olosuhteisiin.

324 Tästä seuraa, etteivät kantajat ole näyttäneet yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista toteen.

325 Tämän lisäksi on syytä todeta, että riidanalaisissa lopullisissa päätöksissä täsmennetään, etteivät ne estä sitä, että verovapautusjärjestelmien nojalla maksettujen yksittäisten tukien katsotaan ominaisuuksiensa perusteella olevan kokonaan tai osittain yhteismarkkinoille soveltuvia joko komission jälkikäteen tekemän päätöksen

tai poikkeusasetusten nojalla (ks. päätöksen 2003/28 103 kohta, päätöksen 2003/86 101 kohta ja päätöksen 2003/192 99 kohta).

326 Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista koskeva peruste on siis perusteettomana hylättävä.

327 Tästä seuraa, että viides kanneperuste, joka perustuu menettelyvirheeseen ja oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen, on kokonaisuudessaan hylättävä.

5. Kuudes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohtaa on rikottu

a) Asianosaisten lausumat

328 Sen jälkeen kun kantajat ovat saaneet tutustua 18.7.1995 päivättyyn komission kirjeeseen, joka on esitetty sen vastineen liitteessä, ne väittävät, että tuon kirjeen sisältö olisi pitänyt mainita muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä, jotta niillä olisi ollut mahdollisuus ajoissa esittää huomautuksensa. Kantajat tarkoittavat etenkin siinä mainittuja kokouksia, joihin vain Comunidad autónoma de La Rioja niiden mukaan oli osallistunut. Ne väittävät, että jos niille olisi ilmoitettu tämän kirjeen sisällöstä, ne olisivat voineet esittää kansallisille viranomaisille kysymyksiä näistä kokouksista ja etenkin niiden sisällöstä. Ne katsovat, etteivät ne ole kyenneet ajoissa esittämään huomautuksiaan ja että niiden asemaa osapuolina, joita asia koskee, on siis loukattu.

329 Komissio väittää, että tätä kuudetta kanneperustetta ei voida ottaa tutkittavaksi ja että joka tapauksessa se on perusteeton.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

330 On syytä muistuttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaan ”asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu asian käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin”.

331 Kantajat ovat esittäneet tämän perusteen sen jälkeen, kun komissio oli vastineessaan esittänyt 18.7.1995 päivätyn kirjeen. Sen on siis katsottava perustuvan oikeudenkäynnin aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin, ja sellaisena se on otettava tutkittavaksi (yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 369 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

332 Tämän perusteen oikeellisuudesta on muistutettava, että kun ei oteta lukuun tuen myöntämisestä vastuussa olevaa jäsenvaltiota, ne, joita asia koskee, eivät voi itse vaatia valtiontukien valvontamenettelyssä, että komission olisi kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin sen on kuultava kyseessä olevaa jäsenvaltiota (ks. edellä 238 kohdassa mainittu asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, tuomion 192 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja ks. vastaavasti asia T-176/01, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 18.11.2004, Kok., s. II-3931, 74 kohta).

333 Sen lisäksi, etteivät kantajat ole tässä asiassa osallistuneet hallinnolliseen menettelyyn ulkopuolisina osapuolina, joita asia koskee, ne eivät ole millään tavoin osoittaneet, miten sillä, ettei muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä mainittu 18.7.1995 päivättyä komission kirjettä, jolla kantelijoille oli ilmoitettu Espanjan verojärjestelmää koskevan tarkastelun jatkamisesta, olisi loukattu niiden EY 88 artiklan

2 kohdassa määrättyä oikeutta esittää huomautuksia tutkintavaiheen aikana. Jäsenvaltion keskushallintoviranomaisten ja alueellisten yhteisöjen välisen tiedottamisen puute, mihin kantajat vetoavat, on jäsenvaltion sisäinen ongelma, eikä se ole komission syytä.

334 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kuudes kanneperuste on perusteettomana hylättävä.

335 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että asioissa T-86/02–T-88/02 nostetut kanteet, joissa vaaditaan riidanalaisten lopullisten päätösten kumoamista, on hylättävä kokonaisuudessaan.

II *Asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet, joissa vaaditaan muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksen kumoamista*

336 Kantajat vaativat asioissa T-30/01–T-32/01, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 28.11.2000 tehty päätös kumotaan siitä syystä, että tässä yksittäistapauksessa on kyse voimassaolevista tukijärjestelmistä ja että komissio on rikkonut EY 88 artiklaa ja asetuksen N:o 659/1999 17–19 artiklaa sekä rikkonut oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita, koska se on tarkastellut niitä uusia tukia varten säädetyn menettelyn mukaisesti.

337 Ne väittävät myös, että toisin kuin komissio väittää, niiden kanteet on otettava tutkittaviksi, koska muodollisen menettelyn aloittamispäätös tarkoittaa sovellettavien menettelysääntöjen valintaa ja aiheuttaa siis lopullisia oikeusvaikutuksia. Tutkintamenettelyn valinnasta on todettava, että lopullisessa päätöksessä vain vahvistetaan päätös aloittaa muodollinen tutkintamenettely, ja tämä päätös on siis riitautettavissa.

338 Komissio puolestaan on esittänyt 3.5.2001 päivätyssä erillisessä asiakirjassa asioita T-30/01–T-32/01 koskevat oikeudenkäyntiväitteet. Se väittää 5.7.2002 päivätyissä vastineissaan ensisijaisesti, että asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet ovat jääneet vaille kohdetta. Toissijaisesti se vaatii, että ne on jätettävä tutkittaviksi ottamatta ja että ne on joka tapauksessa katsottava perusteettomiksi.

339 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että ensin on asianmukaista ratkaista kysymys siitä, ovatko kanteet jääneet vaille kohdetta.

A *Asianosaisten lausumat*

340 Komissio väittää vastineissaan, että asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet ovat jääneet ilman kohdetta.

341 Kantajat puolestaan katsovat, että näissä asioissa esitetty kumoamisperuste ja riidanalaisista lopullisista päätöksistä vireille pannuissa yhdistetyissä asioissa T-86/02–T-88/02 esitetyt perusteet eivät ole samoja, vaikka asioissa T-86/02–T-88/02 esitetyssä toisessa perusteessa toistetaan asioissa T-30/01–T-32/01 esitetty kumoamisperuste, mikä oikeuskäytännön mukaan on sallittua. Ne pysyvät tässä suhteessa kannassaan, jonka mukaan lopullisessa päätöksessä voidaan menettelyn valinnan osalta vain vahvistaa aikaisempi muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös eikä sillä voida korjata viimeksi mainitussa päätöksessä tehtyä virhettä.

342 Ne väittävät myös, että asiassa T-168/99, Diputación Foral de Álava vastaan komissio, 6.3.2002 annettua tuomiota (Kok., s. II-1371), johon komissio vetoaa, ei voida soveltaa nyt esillä olevassa asiassa, koska tuossa asiassa kanteen tueksi esitetty ainoa perustelu liittyi siihen, että riidanalainen toimenpide katsottiin tueksi, eikä tutkintamenettelyssä tapahtuneeseen virheeseen.

343 Lopuksi kantajat katsovat sen seikan, että komissio teki verovapautusjärjestelmiä koskevat päätökset muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöstä koskevien kanteiden nostamisen jälkeen, olevan sellainen uusi seikka, joka mahdollistaa sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta voidaan pyytää, että se katsoisi niiden kumoamiskanteen vaatimusosaa laajennetun siten, että se kattaa verovapautusjärjestelmästä tehtyjen päätösten kumoamisvaatimuksen.

B *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta*

344 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi työjärjestyksen 113 artiklan nojalla milloin tahansa omasta aloitteestaan, asianosaisia kuultuaan todeta, että kanteesta on tullut perusteeton ja lausunnon antaminen asiassa raukeaa.

345 Kumoamiskanteella ei ole enää kohdetta silloin, kun kanteen mahdollisesta menestymisestä riippumatta kanteen kohteena olevan toimenpiteen kumoaminen tai kumoamatta jättäminen ei muuta kantajan oikeudellista tilannetta. Tällaisessa tilanteessa on siis todettava, että lausunnon antaminen asiassa raukeaa (yhdistetyt asiat T-204/97 ja T-270/97, EPAC v. komissio, tuomio 13.6.2000, Kok., s. II-2267, 154 kohta).

346 On syytä tutkia, aiheutuiko 28.11.2000 tehdystä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksestä edelleen oikeusvaikutuksia kantajille senkin jälkeen, kun komissio oli tehnyt lopulliset päätökset, joilla muodollinen tutkintamenettely lopetettiin ja joista kantajat nostivat edellä tutkitut ja hylätyt kanteet (asiat T-86/02–T-88/02) (ks. edellä 335 kohta).

347 On syytä todeta, että 28.11.2000 tehdyssä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä katsotaan väliaikaisesti, että sääntöjenvastaisia valtiontukia on olemassa. Komissio on 20.12.2001 tekemässään kolmessa päätöksessä todennut, että kyseiset kolme verojärjestelmää ovat sääntöjenvastaisia ja yhteismarkkinoille soveltumattomia

tukia, ja se on määrännyt, että ne on poistettava, että jo maksetut tuet on perittävä takaisin ja että korot alkaisivat juosta siitä päivästä, jona kyseiset tuet annettiin tuensaajien käyttöön.

348 Nyt esillä olevan asian olosuhteissa on todettava, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksen mahdollinen kumoaminen ei voi muuttaa kantajien oikeudellista asemaa.

349 Tästä on muistutettava, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksellä ei sinänsä ole mitään peruuttamattomia vaikutuksia tässä päätöksessä tarkoitettujen toimien laillisuuteen. Näiden toimien sääntöjenvastaisuus vahvistetaan nimittäin vasta lopullisessa päätöksessä, jossa nämä toimet lopullisesti määritellään tueksi (asia T-90/99, Salzgitter v. komissio, määräys 4.11.2002, Kok., s. II-4535, 14 kohta).

350 Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksellä saattaa tosin olla sellaisia itsenäisiä oikeusvaikutuksia, joista voidaan nostaa kumoamiskanne, ja oikeuskäytännössä on hyväksytty mahdollisuus nostaa kanne tästä päätöksestä, kun siitä aiheutuu tällaisia lopulliseen päätökseen nähden itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Asianomaisen toimenpiteen täytäntöönpanon keskeyttäminen, joka perustuu siihen, että kyseinen tukitoimenpide määritellään toistaiseksi uudeksi tueksi, on lopulliseen päätökseen nähden itsenäinen toimi, joka rajoittuu ajallisesti muodollisen menettelyn päättämiseen (asia C-400/99, Italia v. komissio, tuomio 9.10.2001, Kok., s. I-7303, 56–62 ja 69 kohta; edellä 153 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Government of Gibraltar v. komissio, tuomion 80–86 kohta ja edellä 226 kohdassa mainittu asia Regione Siciliana v. komissio, tuomion 46 kohta).

351 Nyt esillä olevassa asiassa on kuitenkin kiistatonta, että asianomaisten verotuksellisten toimenpiteiden toimeenpanon keskeyttämistä, joka EY 88 artiklan 3 kohdan perusteella seurasi siitä, että näitä toimenpiteitä pidettiin toistaiseksi uutena tukena, ei pantu toimeen.

352 Lisäksi on selvää, että riidanalaisten lopullisten päätösten vaikutukset ovat näiden päätösten tekemisen jälkeen syrjäyttäneet muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyn väliaikaisen päätöksen vaikutukset yhtäältä niissä määrättyjen toimenpiteiden luonteen vuoksi ja toisaalta siitä syystä, että kyseessä ei ole voimassaoleva tuki. Siitä, että kyseiset järjestelmät eivät ole voimassa olevia tukia, seuraa maksetun tuen takaisinperintä, ja tuen lakkauttamisen ja takaisin perimisen seuraukset syrjäyttävät tuen pelkän keskeyttämisen vaikutukset (ks. vastaavasti edellä 345 kohdassa mainittu asia EPAC v. komissio, tuomion 156 kohta), koska ne aiheuttavat ab initio sääntöjenvastaisesti saatujen etuuksien takaisinmaksun.

353 Lisäksi on todettava, että kantajat väittävät asioissa T-30/01–T-32/01 muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksestä nostettujen kanteidensa tueksi, että kyseiset toimenpiteet olivat voimassa olevia tukia ja että komissio rikkoi voimassa oleviin tukiin sovellettavia menettelysääntöjä, kun se aloitti muodollisen tutkintamenettelyn ja kun se katsoi ne uusiksi tuiksi. On todettava, että nämä lausumat ovat yhteneviä lopullisista päätöksistä asioissa T-86/02–T-88/02 nostettujen kumoamiskanteiden yhteydessä esitettyjen lausumien kanssa (ks. edellä tutkitut toinen ja kolmas kanneperuste asioissa T-86/02–T-88/02 sekä tämän tuomion 180 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että komissio oli menetellyt perustellusti, kun se oli pitänyt kyseisiä tukijärjestelmiä uusina (ks. edellä 204 kohta), ja se on hylännyt asioissa T-86/02–T-88/02 lopullisista päätöksistä nostetut kanteet (ks. edellä 335 kohta).

354 Kun näin ollen otetaan huomioon ne kantajien lausumat, jotka ne ovat esittäneet muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksestä nostamissaan kanteissa, on todettava, että nämä ovat jääneet vaille kohdetta.

355 Näin ollen ja koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut lopullisiksi tulleiden komission päätösten, joilla kyseiset verojärjestelmät määrättiin poistettaviksi ja tuet perittäviksi takaisin, lainmukaisuuden, kantajilla ei enää ole oikeussuojan tarvetta saada muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöstä kumotuksi.

356 Edellä 350 kohdassa mainitussa asiassa Italia vastaan komissio 9.10.2001 annetusta tuomiosta ja asiassa T-246/99, Tirrenia di Navigazione ym. vastaan komissio 20.6.2007 annetusta tuomiosta, joihin asianosaiset ovat vedonneet, on lisäksi todettava, että tilanne ei ollut niissä sama kuin nyt esillä olevassa asiassa. Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätös, jolla kyseiset toimenpiteet katsottiin uudeksi tueksi, johti siihen, että komissio teki lopulliset päätökset, joissa kyseiset toimenpiteet katsottiin uusiksi mutta yhteismarkkinoille soveltuviksi tuiksi tiettyjen edellytysten täyttyessä (em. asia Tirrenia di Navigazione ym. v. komissio, tuomion 7 ja 12 kohta).

357 Tässä asiassa sen sijaan komissio on tehnyt kolme lopullista päätöstä, joilla kyseiset kolme järjestelmää on katsottu yhteismarkkinoille soveltumattomaksi uudeksi tueksi.

358 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut tämän komission arvioinnin myös siltä osin kuin järjestelmät katsotaan siinä uudeksi tueksi (ks. edellä 204, 207 ja 335 kohta), siitä seuraa, että kyseiset tukitoimenpiteet on poistettava ja tuet perittävä takaisin ab initio ja ettei enää ole tarvetta ratkaista, pitikö ne samat toimenpiteet, joiden keskeyttämistä komissio vaati muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksessä, keskeyttää vai ei odotettaessa sitä tai niitä päätöksiä, joilla riidanalaisella päätöksellä aloitettu menettely lopetettiin (ks. vastaavasti edellä 342 kohdassa mainittu asia Diputación Foral de Álava v. komissio, tuomio 6.3.2002, 23–27 kohta).

359 Kantajat väittävät, että edellä 342 kohdassa mainitussa asiassa Diputación Foral de Álava vastaan komissio 6.3.2002 annetussa tuomiossa kyseessä ollut tilanne ei ole sama kuin nyt esillä olevassa asiassa, koska siinä esitetty ainoa kanneperuste koski sitä, että riidanalainen toimenpide oli katsottu tueksi, kun taas nyt esillä olevassa asiassa kantajat vetoavat lausumissaan siihen, että kyse oli voimassa olevasta tuesta ja että tutkintamenettelyssä oli tapahtunut virhe.

360 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että tämä lausuma ei vaikuta siihen päätelmään, jonka mukaan asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet ovat jääneet vaille kohdetta.

361 On nimittäin syytä muistuttaa, että edellä 342 kohdassa mainitussa asiassa Diputación Foral de Álava vastaan komissio 6.3.2002 annetussa tuomiossa oli kyse kanteesta, joka oli nostettu komission päätöksestä aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätty menettely, joka koski Ramondínin saamaa veronhyvitystä ja Ramondín Cápsulasin saamaa veroperusteen alennusta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksestä nostettu kanne oli jäänyt vaille kohdetta, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli hylännyt jo itse komission lopullisesta päätöksestäkin nostetun, samoihin lausumiin perustuvan kanteen.

362 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajien lausumista huolimatta tilanne on siis sama nyt esillä olevassa asiassa. Kuten jo on muistutettu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut lausumat, jotka koskevat järjestelmien katsomista voimassa olevaksi tueksi ja menettelyvirhettä, ja se on hylännyt ne. Näin ollen edellä 342 kohdassa mainitussa asiassa Diputación Foral de Álava vastaan komissio 6.3.2002 annetussa tuomiossa esitettyä ratkaisua voidaan soveltaa nyt esillä olevassa asiassa.

363 Tästä seuraa, että asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet ovat jääneet vaille kohdetta, joten niistä ei enää ole syytä lausua, ja ettei komission esittämästä oikeudenkäyntiväitteestä eikä kantajien vastineissaan esittämästä vaatimuksesta, jonka mukaan riidanalaiset lopulliset päätökset on kumottava, ole niistäkään tarpeen lausua.

Prosessinjohtotoimenpiteitä koskevat vaatimukset

364 Kantajat vaativat ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehottaa komissiota esittämään tietyt asiakirjat.

365 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tästä, että komissio on vastineensa liitteenä esittänyt jäljennöksen vuoden 1994 kantelusta ja 18.7.1995 päivätyn, kantelijoille osoittamansa kirjeen.

366 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut tutkia kaikki kantajien kanneperusteet esillä olevan asian asiakirjavihkoon sisältyvien asiakirjojen perusteella, komissiota ei ole tarpeen pyytää toimittamaan lisää asiakirjoja (ks. vastaavasti asia C-260/05 P, Sniace v. komissio, tuomio 22.11.2007, Kok., s. I-10005, 77–79 kohta, jolla vahvistetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-88/01, Sniace v. komissio, 14.4.2005 antaman tuomion, Kok., s. II-1165, 81 kohta).

367 Toiseksi kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutustuu asioissa T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02 nostettuihin kanteisiin ja lausuu niistä ennen kuin se lausuu kantajien asioissa T-227/01–T-229/01 ja T-230/01–T-232/01 nostamista kanteista, joiden kohteina ovat ne komission päätökset, joilla se katsoi yhteismarkkinoille soveltumattomiksi tukijärjestelmiksi verojärjestelmät, joilla otettiin käyttöön yhtäältä veronhyvitys, jonka määrä oli 45 prosenttia investoinneista, ja toisaalta veron perusteen alentaminen.

368 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantajien mainitsemien asioiden tutkinta on ollut samanaikaista. Kaikissa näissä asioissa istunnot on näin ollen pidetty 15., 16. ja 17.1.2008 ja tuomiot on julistettu samana päivänä, joten tämä prosessinjohtotoimia koskeva vaatimus on jäänyt vaille kohdetta.

369 Prosessinjohtotoimia koskeva kantajien vaatimus on siis hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

I *Asiat T-30/01–T-32/01*

370 Ensimmäisen oikeusasteen työjärjestyksen 87 artiklan 6 kohdassa määrätään, että jos lausunnon antaminen asiassa raukeaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määrää oikeudenkäyntikuluista harkintansa mukaan. Kun otetaan huomioon, että kantajat ovat hävinneet asioissa T-86/02–T-88/02 niistä päätöksistä nostamansa kanteet, jotka tehtiin asioissa T-30/01–T-32/02 riitautetun menettelyn aloittamispäätöksen jälkeen, ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut asioissa T-30/01–T-32/02 (ks. vastaavasti edellä 342 kohdassa mainittu asia Diputación Foral de Álava v. komissio, tuomio 6.3.2002, 28 kohta).

II *Asiat T-86/02–T-88/02*

371 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asiat T-86/02–T-88/02, ne on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komission sekä Comunidad autónoma de La Riojan oikeudenkäyntikulut näiden vaatimusten mukaisesti.

372 Comunidad autónoma del País Vasco ja Confebask vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto)

on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) Asiat T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02 yhdistetään tuomion antamista varten.

2) Asioissa T-30/01–T-32/01

– **lausunnon antaminen raukeaa**

– **Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa ja Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.**

3) Asioissa T-86/02–T-88/02

– **kanteet hylätään**

– **Territorio Histórico de Álava – Diputación Foral de Álava, Territorio Histórico de Guipúzcoa – Diputación Foral de Guipúzcoa ja Territorio Histórico de Vizcaya – Diputación Foral de Vizcaya vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan komission ja Comunidad autónoma de La Riojan oikeudenkäyntikulut**

– **Comunidad autónoma del País Vasco – Gobierno Vasco ja Confederación Empresarial Vasca (Confebask) vastaavat molemmat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Vilaras Martins Ribeiro Dehousse

Šváby Jürimäe

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä syyskuuta 2009.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . . . II - 2932

I Yhteisön säännöstö . . . . . II - 2932

II Kansallinen säännöstö . . . . . II - 2939

Asian tausta . . . . . II - 2942

Riidanalaiset päätökset . . . . . II - 2945

I Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 28.11.2000 tehty päätös (asiat T-30/01–T-32/01) . . . . . II - 2945

II Riidanalaiset lopulliset päätökset (asiat T-86/02–T-88/02) . . . . . II - 2946

Oikeudenkäyntimenettely . . . . . II - 2951

Asianosaisten vaatimukset . . . . . II - 2956

I Asioissa T-30/01–T-32/01 . . . . . II - 2956

II Asioissa T-86/02–T-88/02 . . . . . II - 2957

Oikeudellinen arviointi . . . . . II - 2959

I Asioissa T-86/02–T-88/02 nostetut kanteet, joissa vaaditaan kyseisten järjestelmien yhteensoveltumattomuuden toteavien ja maksettujen tukien takaisinperinnän määräävien lopullisten päätösten kumoamista . . . . . II - 2959

A Confebaskin väliintulon hyväksyminen (asiat T-86/02–T-88/02) . . . . . II - 2959

1. Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2959

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2960

B Asioissa T-86/02–T-88/02 nostettujen kanteiden perusteltavuus . . . . . II - 2962

1. Toinen kanneperuste, jonka mukaan kyseiset tukijärjestelmät ovat olemassa olevaa tukea . . . . . II - 2963

a) Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka perustuu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan rikkomiseen . . . . . II - 2963

Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2963

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2969

b) Toinen osa, jonka mukaan asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohtaa on rikottu . . . . . II - 2981

Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2981

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2982

2. Kolmas kanneperuste, jonka mukaan voimassa olevaan tukeen sovellettavia menettelysääntöjä on rikottu . . . . . II - 2984

3. Neljäs kanneperuste, jonka mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa on rikottu II - 2985

a) Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2985

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2986

4. Viides kanneperuste, joka perustuu menettelyvirheeseen sekä oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden loukkaamiseen . . . . . II - 2990

a) Menettelyvirhettä koskeva väite . . . . . II - 2991

Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2991

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2991

b) Väite, jonka mukaan oikeusvarmuuden, hyvän hallintotavan, luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita on loukattu . . . . . II - 2994

Asianosaisten lausumat . . . . . II - 2994

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 2998

– Väite, jonka mukaan oikeusvarmuuden ja hyvän hallintotavan periaatteita on loukattu siitä syystä, että alustava tutkinta kesti pitkään . . . . II - 2998

– Väite, jonka mukaan luottamuksensuojan periaatetta on loukattu . . . II - 3002

– Väite, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu . II - 3011

5. Kuudes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohtaa on rikottu . . . . . II - 3013

a) Asianosaisten lausumat . . . . . II - 3013

a) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 3014

II Asioissa T-30/01–T-32/01 nostetut kanteet, joissa vaaditaan muodollisen tutkintamenettelyn aloittamispäätöksen kumoamista . . . . . II - 3015

A Asianosaisten lausumat . . . . . II - 3016

B Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 3017

Prosessinjohtotoimenpiteitä koskevat vaatimukset . . . . . II - 3021

Oikeudenkäyntikulut . . . . . II - 3023

I Asiat T-30/01–T-32/01 . . . . . II - 3023

II Asiat T-86/02–T-88/02 . . . . . II - 3023